

Aanbeveling nr 01/2015 van 4 februari 2015

Betreft: aanbeveling uit eigen beweging over het gebruik van cookies (CO-AR-2012-004)

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer;

Gelet op de wet van 8 december 1992 *tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens* (hierna WVP), inzonderheid artikel 30;

Gelet op het verslag van de heer Eric Gheur;

Brengt op 04/02/2015 de volgende aanbeveling uit:

A. Voorwerp en context van de aanbeveling

1. Wanneer een internetgebruiker zich op het net aanmeldt, wisselt hij elektronische berichten uit met de server die met het "web" verbonden is. Deze berichten bevatten *headers* en zijn nodig voor het goede verloop van de dialoog. Die *headers* bevatten "minibestanden" die zowel opgeslagen kunnen worden op de werkpost van de internetgebruiker (de bezoeker) als op de server van de bezochte website. Die bestanden zijn in principe anoniem maar ze kunnen persoonsgegevens bevatten of geassocieerd worden met een *identifier* zoals het IP-adres (internetadres van de werkpost die bij de internetcommunicatie wordt gebruikt) waardoor ze verworden tot persoonsgegevens waarvan de verwerking aan de WVP onderworpen is.
2. De technologische evolutie schept voor de webontwikkelaars nieuw mogelijkheden: cookies worden nu gebruikt voor nieuwe doeleinden, zoals bijvoorbeeld het bewaren van een winkelmandje. Anderzijds kunnen de functionaliteiten eigen aan cookies ook worden verwezenlijkt door andere technische functies door hun oorspronkelijke mogelijkheden uit te breiden.
3. Die uitbreiding van de technische functies vormt zeker een risico voor de bescherming van het privéleven en de persoonsgegevens en veroorzaakt ongerustheid bij de internetgebruiker. Het is die ongerustheid die de Groep 29¹ ertoe aanzette meerdere adviezen² uit te brengen.
4. Ingevolge de talrijke vragen die de Commissie hierover heeft ontvangen, publiceert zij voorliggende overwegingen en ze zal de verschillende actoren die in het internetproces tussenkomen, in detail beschrijven.

¹ Adviesverstreckende Werkgroep voor bescherming van personen ten aanzien van de verwerking van persoonsgegevens waarin alle Europese controle-autoriteiten verenigd zijn en opgericht krachtens artikel 29 van de richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens: http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/richtlijn_95_46_eq.pdf.

² Zie Advies 2/2010 van 22 juni 2010 over online reclame op basis van surfgedrag: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp171_nl.pdf, advies 16/2011 van 8 december 2011 over de Best Practice Recommendation on Online Behavioural Advertising van EASA/IAB: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp188_nl.pdf en Working Document 02/2013 providing guidance on obtaining consent for cookies: http://idpc.gov.mt/dbfile.aspx/WP_208.pdf.

5. De aanbeveling is bestemd voor een breed publiek: websitebezoekers, juristen, informatici, bedrijfsmanagers, jongeren en ouderen, ... Voor een beter algemeen begrip heeft de Commissie ervoor gekozen zich in meer gewone taal uit te drukken waardoor ze het risico loopt minder strikt over te komen of zichzelf te herhalen. Voor de specialisten heeft de Commissie 3 gedetailleerde verslagen aan dit document toegevoegd. Deze zouden een antwoord moeten bieden op hun heel specifieke vragen :
 - I. Definities, context en algemene beschouwingen
 - II. Het juridisch kader met een reeks aanbevelingen
 - III. De praktische en technische overwegingen

B. Definities

B.1. Cookies en het gebruik dat er vandaag wordt van gemaakt

6. Oorspronkelijk en om gemakkelijker de verbinding te leggen tussen de opeenvolgende, uitgewisselde berichten tussen een bezoeker en een website, werden minibestandjes - cookies genoemd - ondergebracht in de header en voorlopig opgeslagen op de werkpost van de bezoeker. Er bestaat een genormaliseerde definitie voor cookies (RFC 6265).
7. Ondertussen worden de cookies aangewend voor andere doeleinden en hun functie werd overgenomen door andere technieken of een ander soort bestanden dan deze bedoeld in de norm RFC 6265.
8. Het is moeilijk om nog het onderscheid te maken tussen cookies en de andere minibestanden maar deze minibestanden zijn onderworpen aan dezelfde regels van de WVP.
9. Deze aanbeveling richt zich bijgevolg op alle minibestanden die voorlopig worden opgeslagen op de werkpost van de bezoeker of de server van de website en uittreksels bevatten van informatie die tijdens een berichtenuitwisseling werd overgedragen of gegenereerd en die in feite de sporen zijn van de dialoog die heeft plaatsgevonden. In deze beraadslaging worden de verschillende soorten cookies en andere minibestanden algemeen aangeduid met de naam "metabestanden".

B.2. De actoren

10. Het opzetten van een website vergt meerdere actoren die allen een verschillende verantwoordelijkheid dragen.

De eigenaar van de website

11. De eigenaar van de website is de natuurlijke of rechtspersoon die de doeleinden zal formuleren van zijn website. Hij staat zelf in voor de ontwikkeling, de hosting en het beheer van de website of hij geeft het in onderaanneming.

De bezoeker van de website

12. De bezoeker is de internetgebruiker die vanaf zijn werkpost, tablet of smartphone een website raadpleegt en met de server van de website dialogeert voor de uitwisseling van informatie voor diverse doeleinden.

De uitgever van de website

13. De uitgever is de persoon of groep personen die de software ontwikkelt die nodig is opdat de website zou werken en die zij ter beschikking stellen van de eigenaar van de website. Het zijn meestal personeelsleden van de website-eigenaar of personen die handelen in onderaanneming.

Websitebeheerder

14. De websitebeheerder staat in voor het dagelijks beheer van de website, eventueel bezorgt hij de eigenaar informatie over de website en hij houdt er algemeen toezicht op. Dit zijn de personeelsleden van de eigenaar van de website of personen die handelen in onderaanneming³.

Webhost

15. De webhost is de natuurlijke of rechtspersoon die de nodige infrastructuur beheert, zo ook de verbinding met het internet. Hij kan een gedeelde dienst voorstellen door servers ter beschikking te stellen waarvoor hij zelf het technisch beheer waarneemt. Hij kan ook een toegewezen dienst voorstellen: de server wordt ter beschikking gesteld van de beheerder, die instaat voor het volledige beheer en het onderhoud van de software. De host kan zelf de eigenaar zijn van de website of hij kan een onderaannemer of een openbare operator zijn (provider van toegang tot het internet – FAI).

Adverteerder

³ Voor deze aanbeveling dekt het begrip websitebeheerder de meer gespecialiseerde functies als het beheer van de servers, de gegevensbanken en de betrokken netwerken.

16. De adverteerder is een natuurlijke of rechtspersoon die op de pagina's van een website van iemand anders een adverterruimte huurt. De adverteerder kan ook een reclameagentschap zijn die meerdere klanten groepeerd en willekeurig dan wel volgens een bepaalde logica, reclame publiceert.
17. De reclame kan een eenvoudige affichering zijn, een knop die een functie activeert, een al dan niet geanimeerde banner of gelijk welke andere vorm van berichtgeving.

C. De elementaire juridische principes inzake bescherming van de privacy en persoonsgegevens

C.1. Persoonsgegevens en hun verwerking

18. Een persoonsgegeven is informatie die direct of indirect in verband kan worden gebracht met een natuurlijke persoon (artikel 1, §1 van de WVP): een naam, een foto van een groep personen, de nummerplaat van een voertuig. Cookies zijn in principe anoniem. Maar cookies en andere minibestanden (alle metabestanden die een rol spelen in de communicatie) kunnen persoonsgegevens bevatten of gemakkelijk in verband worden gebracht met een IP-adres⁴ (ter herinnering, dit is het netwerkadres van de werkpost die wordt gebruikt voor de internetcommunicatie). Het zijn dan persoonsgegevens geworden. Algemeen gezien, kan elke informatie die op de werkpost van de bezoeker is opgeslagen beschouwd worden als een persoonsgegeven als die informatie toegankelijk is voor de code (software) van de bezochte pagina⁵.
19. Die persoonsgegevens mogen slechts worden verwerkt onder de beperkt opgesomde voorwaarden in de WVP. Volgens die wet is een verwerking het geheel van verrichtingen op gegevens, bijvoorbeeld de aanmaak, de opslag op een bepaalde plaats, de raadpleging ervan, de doorgifte via een netwerk, de verstrekking aan derden, het gebruik ervan in berekeningen, de uitwissing, etc.

C.2. Rechtmatigheid van een persoonsgegevensverwerking

20. Iedere verwerking van persoonsgegevens, ongeacht de manier waarop die technisch wordt verwezenlijkt (door cookies of andere technieken) is slechts rechtmatig en dus toegelaten door de wet als die valt onder een van de gevallen als omschreven in de wet (artikel 5 van de WVP).

⁴ Door een groeiende behoeften van het aantal verbindingen is het noodzakelijke dat wordt overgeschakeld van het IP-adressysteem naar een IPV6-systeem. Zo krijgt elke verbinding een uniek adres toegewezen waardoor het risico op mogelijke identificatie van de bezoekers aanzienlijk verhoogt.

⁵ De CNIL biedt een experiment aan waarbij men kan zien wat een website die u bezoekt over u kan weten: <http://www.cnil.fr/vos-droits/vos-traces/experience/>.

In dit geval, moet de verwerking van metabestanden beantwoorden aan één van deze drie voorwaarden⁶:

- gedekt zijn door de ondubbelzinnig toestemming van de betrokken persoon;
- wanneer de verwerking noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is of voor de uitvoering van maatregelen die aan het sluiten van die overeenkomst voorafgaan en die op verzoek van de betrokkene zijn genomen;
- noodzakelijk zijn voor de verwezenlijking van een gerechtvaardigd, afgewogen belang van de verantwoordelijke voor de verwerking, bijvoorbeeld het opsporen van communicaties met de bedoeling communicatie-incidenten anoniem te onderzoeken.⁷

21. Artikel 129 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicatie (hierna de WEC) legt overigens de verplichting op om de voorafgaande toestemming van de bezoeker van de website te verkrijgen zodra er metabestand worden opgeslagen of gelezen op zijn werkpost.
22. De verwerking van gevoelige gegevens, zoals gezondheidsgegevens of ideologische gegevens zijn in principe verboden⁸ en zou in geen geval mogen plaatsvinden in het kader van cookies en andere minibestanden als bedoeld in deze aanbeveling.

C.3. De ondubbelzinnige toestemming

23. De toestemming als bedoeld in de WEC komt overeen met de toestemming die in de WVP wordt bedoeld. Artikel 1, §8 en 5 a) van de WVP omschrijft dat die toestemming aan de hiernavolgende voorwaarden moet voldoen:
 - ondubbelzinnig zijn: de toestemming moet een wilsuiting zijn van de persoon, expliciet dan wel impliciet (door een actieve handeling, bijvoorbeeld een klik op een knop of link). Ze kan niet stilzwijgend zijn. De verantwoordelijke voor de verwerking moet kunnen bewijzen dat hij de gegevens pas verwerkt nadat hij die toestemming heeft verkregen;
 - specifiek zijn: het doeleinde (het waarom) van de verwerking moet nader worden omschreven. Er kunnen niet zomaar persoonsgegevens worden ingewonnen "voor het geval dat" ze nuttig zouden kunnen zijn.
24. De toestemming is pas geldig als de persoon vooraf voldoende is ingelicht over: de gebruikte gegevens, de personen aan wie ze zullen worden verstrekt, de verrichte verwerkingen, de manier waarop contact kan worden opgenomen met de verantwoordelijke voor de verwerking,

⁶ De WVP staat in andere gevallen ook nog verwerkingen toe maar die komen in het kader van deze aanbeveling slechts uitzonderlijk voor.

⁷ Dit gerechtvaardigd doeleinde wordt toegelicht in het juridisch rapport en onder andere voorbeelden geïllustreerd in het technisch rapport.

⁸ Artikelen 6 tot 8 van de WVP.

de mogelijkheid om onjuiste gegevens te laten verbeteren, etc. Wanneer het gedrag van de websitebezoeker wordt gebruikt als toestemming moet die bezoeker daar duidelijk over worden ingelicht (nog vòòr de cookies worden gedeponereerd of gelezen).

25. De toestemming is nooit van onbepaalde duur: de persoon moet zijn toestemming op ieder ogenblik kunnen intrekken. Iedere nieuwe verwerking op die gegevens is dan onwettig. De verantwoordelijke voor de verwerking moet daarom de corresponderende gegevens met de werkpost wissen of aan de bezoeker de gelegenheid geven ze van zijn werkpost te wissen; de gegevens die op de bezochte website zijn opgeslagen of door de verantwoordelijke voor de verwerking gememoriseerd werden, moeten ook worden gewist⁹.
26. De toestemming als omschreven in de WVP heeft uitsluitend betrekking op een verwerking van persoonsgegevens en dus bijgevolg ook op cookies en andere metabestanden. De WEC breidt voor sommige cookies de toestemmingsverplichting uit naar de opslag op de werkpost van de bezoeker, zelfs al worden er geen persoonsgegevens verwerkt.

C.4. Voorafgaande informatie

27. Artikel 129, 1ste lid, 1° van de WEC herinnert aan de verplichting bedoeld in artikel 9 van de WVP, die rust op elke verantwoordelijke voor de verwerking om bepaalde informatie over de verwerking te verstrekken aan de betrokken persoon. Dit artikel breidt dit verder uit naar de opslag van bepaalde cookies op de werkpost van de websitebezoeker, zelfs al worden er geen persoonsgegevens verwerkt.
28. Deze informatie moet zo duidelijk, precies en gebruiksvriendelijk mogelijk worden verstrekt.

C.5. Het internationaal karakter van websites

29. Alle landen van de Europese Unie hebben de Europese Richtlijn met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens¹⁰ omgezet naar hun nationale wetgeving. Voor België is dat de WVP. Elke verantwoordelijke voor de verwerking die gevestigd is in Europa, is dus strikt onderworpen aan dezelfde regels, ongeacht de plaats waar de website zich bevindt.

⁹ Dit verhindert niet dat de verwerkingen die gedekt zijn door een toestemming en nog lopende zijn, toegelaten blijven. Een statistische verwerking bijvoorbeeld kan verschillend zijn en gegevens betreffen die werden verworpen voor de intrekking van de toestemming. De toestemming is dus rechtmatig. Na afloop van de rechtmatige verwerking, moeten die gegevens worden gewist.

¹⁰ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, officieuze geconsolideerde versie is beschikbaar op het adres:
<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1995L0046:20031120:NL:PDF>.

30. De instellingen die niet permanent gevestigd zijn op het grondgebied van de Europese Unie, zijn onderworpen aan de WVP omdat zij gebruik maken van middelen die zich bevinden op het Belgisch grondgebied, meer bepaald de opgeslagen en binnengekomen cookies op de werkpost van de Belgische internetgebruiker.

C.6. Wettelijk kader van de elektronische communicaties

31. De WEC is specifiek bestemd voor de openbare operatoren. Artikel 129 concretiseert de principes van de WVP voor elke elektronische communicatie die informatie opslaat op de werkpost van de bezoeker. Dit artikel legt meer bepaald de voorafgaande toestemming op voor bepaalde cookies, zelfs al zijn het geen persoonsgegevens.

D. Verantwoordelijkheden en aanbevelingen

D.1. De eigenaar van de website

32. De eigenaar van de website is de eindverantwoordelijke voor ieder gebruik van metabestanden die zijn website opmaakt en verwerkt. Hij is ook verantwoordelijk voor de informatie die naar de werkpost van de bezoeker werd overgebracht en opgeslagen waar derden (andere websites) er toegang zouden kunnen tot hebben en frauduleus zouden kunnen verwerken.

Aanbevelingen:

33. De eigenaar moet het gebruik van metabestanden en andere dialoogsporen en verdere verwerkingen omkaderen met afdoende instructies die bestemd zijn voor de uitgevers en beheerders van websites. Dit kan via een specifiek beveiligingsbeleid die deze laatsten bindt of meer in het algemeen via een arbeidsreglement, via individuele verklaringen, verdragen of contracten, met name voor onderaanneming, overeenkomstig de bepalingen van artikel 16 van de WVP.
34. Vooraleer de eigenaar overgaat tot enig gebruik of opslag van metabestanden of sporen op de werkpost van de bezoeker, moet hij de ondubbelzinnige toestemming hebben verkregen van de bezoeker indien het soort metabestand dat hij gebruikt, dit vereist. Die toestemming is bij voorkeur genuanceerd per soort metabestand en moet ingetrokken kunnen worden. Dit is met name het geval voor:
- metabestanden die volgen of traceren als doeleinden hebben;
 - metabestanden die het delen van de inhoud als doel hebben

35. De eigenaar moet de bezoeker inlichten over alle soorten metabestanden die hij op zijn werkpost opslaat, via bijvoorbeeld een "Cookiebeleid", dat gemakkelijk toegankelijk is via de homepage. Hij moet de bezoeker ook inlichten over de manier waarop hij de sporen kan wissen en hoe hij daar in de toekomst niet langer meer mee geconfronteerd wordt (actie die gelijk staat met een intrekking van de toestemming).
36. De eigenaar zal pas gratis, of betalende adverteerruimte ter beschikking stellen nadat hij een overeenkomst heeft afgesloten waarin hij het hergebruik van de overgebrachte gegevens via metabestanden onderwerpt aan de bepalingen van de WVP en deze beraadslaging. Overeenkomstig artikel 15bis, is de eigenaar verantwoordelijk voor mogelijk inbreuken van de adverteerder of het reclamenetwerk, tenzij hij kan bewijzen dat hij niet aansprakelijk is. De limitatieve aard van de contractuele bepalingen over de draagwijdte van de toestemming van de bezoeker zal dus bepalend zijn om zijn aansprakelijkheid vast te stellen.
37. De eigenaar moet de bezoeker behoorlijk inlichten en zijn specifieke toestemming verkrijgen voor cookies en andere metabestanden waarvan hij mogelijk het hergebruik niet beheerst. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn voor bepaalde adverteerders buiten Europa of sociale netwerken. De cookies, metabestanden, controleknoppen of andere actieve instrumenten kunnen pas geactiveerd worden nadat deze specifieke toestemming werd verkregen.

D.2. De bezoeker van de website¹¹

Aanbevelingen:

38. De bezoeker moet dus behoedzaam te werk gaan en uitsluitend zijn automatische toestemming geven voor cookies als hij daar de mogelijke gevolgen van kent, bijvoorbeeld nadat hij kennis heeft genomen van het "Cookiebeleid" dat op de website gepubliceerd werd.
39. De bezoeker moet vooral voorzichtig omgaan met websites buiten Europa die beheerd worden door buitenlandse instellingen die mogelijk hun persoonsgegevens niet afdoende beschermen.
40. De zou zal nooit persoonsgegevens moeten vrijgeven die overmatig of irrelevant zijn voor het doeleinde waarvoor hij de website bezoekt.

D.3. De uitgever van de website

¹¹ In zeldzame gevallen die niet in het kader van deze aanbeveling zijn onderzocht kan het gebeuren dat de bezoeker een systeem is dat geprogrammeerd is om websites van derden te raadplegen en de ingezamelde gegevens te verwerken en de resultaten daarvan ter beschikking te stellen van gebruikers binnen de onderneming.

41. De uitgever van de website is verantwoordelijk voor de manier waarop hij het gebruik en de verwerking van de metabestanden heeft ontwikkeld en hij moet de verantwoordelijke voor de verwerking daarover inlichten. Deze verwerkingen moeten in overeenstemming zijn met de wet en de instructies van de eigenaar van de website.

Aanbevelingen:

42. De uitgever moet ervoor zorgen dat het cookiebeleid gemakkelijk toegankelijk is via de homepagina, bijvoorbeeld via een link onderaan de pagina ("Cookiebeleid", "Privacybeleid", "Wettelijke informatie",...). De verwerkingen die de website verricht, moeten overeenstemmen met dit beleid.
43. De keuze van de cookies, hun verwerking en het cookiebeleid worden overlegd met de verantwoordelijke voor de verwerking, die de eindverantwoordelijkheid draagt.
44. De dialogen zijn zodanig ontworpen dat de cookies waarvoor een toestemming vereist is, pas mogen gebruikt worden nadat de bezoeker daarover behoorlijk werd ingelicht en hij daarvoor zijn ondubbelzinnige toestemming heeft gegeven. Dit betekent vooral dat er sociale netwerkknoppen of andere reclamebanners niet rechtstreeks verschijnen op de homepagina. Meer in het algemeen zal de uitgever de functies waarmee automatisch toegang wordt verleend aan derde websites, pas kunnen activeren nadat hij de noodzakelijke voorzorgsmaatregelen heeft genomen, met name het verkrijgen van de specifieke toestemming.
45. Cookies en andere dialogensporen die persoonsgegevens vormen, mogen niet langer worden bewaard dan de tijd die nodig is en moeten zodra mogelijk, worden gewist¹². De verdere verwerking van die gegevens, zoals statistieken, gebeurt uitsluitend met geanonimiseerde gegevens of onder de voorwaarden omschreven in artikel 4 van de WVP en Hoofdstuk II van het Koninklijk besluit van 13 februari 2011 houdende uitvoering van de WVP.
46. De software en het beheer van de website is zodanig ontworpen dat de persoonsgegevens - overeenkomstig artikel 16 van de WVP - uitsluitend toegankelijk zijn voor de gemachtigde personen.
47. De uitgever zal om de toestemming te verkrijgen een van de hiernavolgende oplossingen kiezen, waarbij de specifieke context zal bepalen welke de meest gebruiksvriendelijke oplossing is voor de bezoeker:

¹² Het verwijderen van cookies gebeurt door de overschrijving van ervan met een duur O voor de vervaldatum: het cookie wordt dan gewist op het einde van de sessie van de surfer, behoudens uitzonderingen. Indien de sessie abnormaal wordt beëindigd, kan de server de cookies niet meer wissen van de werkpost.

- een speciaal menu waarin de mogelijkheid wordt geboden de doeleinden aan te vinken waarvoor cookies aanvaard worden;
- een toestemmingsknop (wanneer er maar één soort cookie is waarvoor de toestemming vereist is). Bijvoorbeeld: de knop "verzenden" bij de identificatie als lid om toegang te hebben tot voorbehouden pagina's, staat voor de toestemming voor de verwerking van gegevens gelinkt aan de registratie, die noodzakelijk is om de dialoog voort te zetten;

48. Hij waakt erover dat de banners en sociale netwerkknoppen op zijn minst pas geactiveerd worden als het surfen wordt verdergezet ("further browsing"). Onder bepaalde voorwaarden aanvaardt de Commissie dat het verderzetten van het surfen wordt beschouwd als een actieve gedraging waarmee de gebruiker zijn toestemming geeft (zie het dossier II, Hoofdstuk 10.2).

D.4. De websitebeheerder

49. de websitebeheerder handelt uitsluitend op instructies van de eigenaar van de website, hij zal persoonlijk verantwoordelijk zijn voor ieder initiatief dat niet in de instructies werd voorzien, of zij nu voortvloeien uit het arbeidsreglement of een onderaannemingscontract.

Aanbevelingen:

50. de beheerder verwerkt slechts persoonsgegevens op instructie van de eigenaar van de website en overeenkomstig de voorwaarden als bepaald in de WVP. Hij zal de persoonsgegevens uitsluitend meedelen aan de personen die de eigenaar van de website daartoe heeft gemachtigd.

51. De beheerder van de website gaat regelmatig na of de persoonsgegevens geanonimiseerd zijn en tijdig gewist worden, dat doet hij ook voor de cookies en andere minibestanden die op de server zijn opgeslagen.

52. De beheerder maakt slechts gebruik van de sporen die de host hem ter beschikking heeft gesteld mits hij de voorwaarden als bedoeld in de WVP naleeft. Dat doet hij in principe op geanonimiseerde gegevens of op instructie van de eigenaar van de website.

D.5. Webhost – openbare operator

53. De host die een openbare operator is als bedoeld in de WEC, moet naast de algemene regels als omschreven in de WVP, voldoen aan de voorwaarden van deze wet. De host wordt dan de

verantwoordelijke voor de verwerking van bijkomende persoonsgegevens die noodzakelijk zijn voor de goede werking van de dienstverlening.

Aanbevelingen:

54. De openbare operator moet de gebruikers inlichten over de risico's en incidenten die met zijn diensten samengaan.
55. Voor de hosting van de website, handelt hij als verwerker/onderaannemer als bedoeld in artikel 16 van de WVP. Dit houdt meer bepaald in dat hij geen toegang heeft tot de persoonsgegevens (de inhoud van de bestanden). Dit verhindert niet dat hij voor veiligheidsdoeleinden alle bestanden scant of back-ups maakt of enige andere manipulatie verricht op de bestanden die voor het beheer van de hosting gerechtvaardigd zijn.
56. De host mag de sporen van de activiteiten op de website (statistieken, logs, ...) ter beschikking stellen aan de websitebeheerder; deze sporen kunnen persoonsgegevens zijn. De Commissie beveelt aan dat de toegang tot die gegevens, die meestal persoonsgegevens zijn, onderworpen is aan een voorafgaand bericht waarin wordt vermeldt dat die gegevens uitsluitend mogen worden verwerkt overeenkomstig de WVP. Dit bericht zou moeten gebeuren op een concretere en meer uitdrukkelijke manier dan een gewone verwijzing naar de wetgeving.
57. De gestandaardiseerde overeenkomsten, aangeboden door de openbare operatoren, moeten de respectieve verantwoordelijkheden vermelden, bijvoorbeeld door de hoedanigheid van de verwerker van de host te omschrijven, voor wat de inhoud betreft van de website en de terbeschikkingstelling van de sporen (logs).

D.6. De host – niet openbare operator

58. De host die de WEC niet erkent als openbare operator, handelt als verwerker van de eigenaar van de website, als bedoeld in artikel 16 van de WVP. De host wordt dan de verantwoordelijke voor de verwerking van de bijkomende persoonsgegevens die noodzakelijk zijn voor de goede werking van de dienst.

Aanbeveling:

59. Indien de host niet zelf de eigenaar is van de website, moet hij overeenkomstig de vereisten van artikel 16 van de WVP, een schriftelijke overeenkomst of contract voor gegevensverwerking afsluiten.

D.7. de adverteerder

60. De reclamemaker (adverteerder of reclamenetwerk) is de verantwoordelijke voor de verwerking voor de persoonsgegevens die de bezochte website hem verstrekt.

Aanbeveling:

61. Hij zal een schriftelijke overeenkomst eisen waarin de doeleinden en de voorwaarden voor het hergebruik van de persoonsgegevens worden omschreven zodat de uitgever van de website in het concept van de website kan voorzien in de mogelijkheid om de noodzakelijke toestemmingen te verkrijgen.

Opmerking:

In België zijn de meeste adverteerders en reclamemakers lid van een beroepsvereniging die hen een gedragscode¹³ oplegt en controleert of zij de wetgeving inzake direct marketing eerbiedigen (voor meer uitleg zie de aanbeveling nr. 02/2013 van 30 januari 2013 betreffende direct marketing¹⁴). Deze adverteerders zijn dus in principe betrouwbaar. Er bestaan op Europees niveau analoge controlemechanismen alsook in de meeste landen van de Europese Unie.

¹³ Zie bij voorbeeld de teksten van de BDMA:
<http://www.bdma.be/fckeditor/userfiles/file/code%20version%202012%2009%2006.pdf>, of van de FEDMA:
http://www.fedma.org/fileadmin/documents/SelfReg_Codex/FEDMACodeEN.pdf.

¹⁴ http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/aanbeveling_02_2013.pdf.

OM DIE REDENEN,

beveelt de Commissie aan dat alle actoren de principes inzake privacybescherming die hen aanbelangen, naleven en deze desgevallend volgens de regels van de kunst toepassen, via bijvoorbeeld een cookiebeleid waardoor zij zich conformeren met de norm van het goede huisvaderschap.

Voor de Wnd. Administrateur, afw.

De Voorzitter

(get.) An Machtens
Wnd. Afdelingshoofd ORM

(get.) Willem Debeuckelaere

BIJLAGEN

DOSSIER I – DEFINITIES, CONTEXT EN ALGEMENE BESCHOUWINGEN

I. DEFINITIES, CONTEXT EN ALGEMENE BESCHOUWINGEN

1 COOKIES EN SPOREN

1.1 Historische oorsprong

62. Wanneer een internetgebruiker zich op het net aanmeldt, wisselt hij elektronische berichten uit met de server die met het "web" verbonden is: deze initieert de verbinding door een *request* te sturen (na de identificatie van het URL-adres van de server) en de server antwoordt daarop door de homepage of de specifiek, opgevraagde pagina op te zenden. De conversatie wordt voortgezet door informatie terug te sturen naar de server door al dan niet gebruik te maken van de informatie op de pagina die de server heeft ontvangen of door de informatie aan te vullen met de informatie die door het klavier werd ingetikt of opgezocht op de computer van de internetgebruiker. De berichten moeten elektronisch uitgewisseld worden tussen de partners. De mogelijke verschillende berichtvormen zijn gestandaardiseerd en dragen de naam van het communicatieprotocol waarvan de identifier in principe het eerste opschrift is van ieder bericht: HTTP, HTTPS, MMS, etc.
63. Om bruikbaar te zijn moet het bericht ook velerlei andere informatie bevatten: details over het beveiligingsprotocol (SSL), de adressen van de afzender en de ontvanger van het bericht, het soort inhoud, indicatoren over de eventuele codeerwijze, etc. Bepaalde elementen van die technische voor de communicatie noodzakelijke informatie, worden samengebracht in een minibestand, de zogenaamde cookies¹⁵, die aan de ene kant beheerd worden door de software van de servers en de andere door de communicatie- en navigatiesoftware van de gebruiker (de gebruiker die surft op het internet). De initiële rol bestond erin om in te staan voor de continuïteit van de uitwisselingen (alles samen "transactie" genoemd waarvan het cookie de "getuige" is), bijvoorbeeld wanneer het nodig is dat een communicatie geauthentiseerd wordt of om toegang te hebben tot de websitepagina's voorbehouden aan geregistreerde leden. Voor een goede communicatie worden deze cookies voorlopig opgeslagen in de computers van de communicatiepartners en beheerd door navigatiesoftware.
64. De hoeveelheid informatie van de basiscookies is beperkt, en bedraagt zelden meer dan een honderdtal karakters. Ze worden in principe geïdentificeerd met de naam van het domein dat bezocht wordt (of aan de hand van de URL), om de toegang tot de cookies van andere bezochte sites te vermijden maar deze toegangsbeperking kan evenwel omzeild worden. De opgeslagen en meegedeelde informatie is verbonden met de partners van de communicatie en laten toe persoonsgegevens impliciet te beheren: het internetadres (IP-adres) van de gebruiker of de

¹⁵ Voor een volledige technische definitie zie RFC 6265 van de Werkgroep Internet Engineering Task Force (IETF): <http://tools.ietf.org/html/rfc6265>. De RFC is "Request for comment" wordt beschouwd als een technische norm.

ingewonnen informatie op zijn PC kan in verband worden gebracht met een geïdentificeerde of identificeerbare persoon. De WVP is bijgevolg van toepassing.

65. De cookies die bij een zending bij de internetgebruiker gedeponereerd worden, kunnen ook gelezen, gewijzigd en gerecupereerd worden door de website. Eens opgeslagen op de computer van de internetgebruiker, kunnen ook andere websites er later toegang tot hebben, wanneer er tussen deze verschillende sites conversaties ontstaan. Deze cookies worden beheerd door de courante browsers van de computers. Mobiele apparaten (smartphones, tabletten,...) gebruiken standaard dezelfde browsers waarop deze aanbeveling van toepassing blijft. De bezochte websites kunnen evenwel andere functies gebruiken die eigen zijn aan die toestellen¹⁶, zoals de associatie met locatiegegevens; deze andere functies worden niet besproken in deze aanbeveling.
66. Om bepaalde meer specifieke functies mogelijk te maken, kan de uitgever van een website, naargelang de behoeften van de verantwoordelijke voor de verwerking, de cookies gebruiken om parameters de informatie op te slaan die wordt beheerd door de software die intervenueert in de communicatie. Het is deze mogelijkheid die heel veel wordt gebruikt en die de deur opent voor illegaal gegevensgebruik. De rol die aan cookies is toegevallen, staat aldus los van zijn eerste bestemming of fysieke locatie.

1.2 De ontstane dynamiek

67. Toen het internet nog aan het begin stond, waren cookies de enige mogelijkheid om met een internetgebruiker te interageren en bepaalde informatie in een vaste structuur en voor welkbepaalde doeleinden op te slaan; deze cookies kunnen trouwens niet gedeactiveerd worden zonder de dialoog zelf in gevaar te brengen. Maar door de ontwikkeling van dynamische functies van de gebruikte taal ontstonden er nieuwe mogelijkheden, met name met actieve bestanddelen die rechtstreeks interageren met het systeem van de internetgebruiker. Hoewel bepaalde basisfuncties nog altijd door cookies worden gerealiseerd, zien we dat de oude cookiefuncties vandaag progressief verricht worden door andere technische middelen die groter profijt trekken uit de mogelijkheden van de computers met betrekking tot de capaciteit van de verwerking en het memoriseren.
68. Hoewel de technische mogelijkheden veranderd zijn, wijzigt dit in niets de problematiek rond het beheer van de persoonlijke informatiegegevens die op de computer van de internetgebruiker

¹⁶ Zie hiervoor de Working Paper on Web Tracking and Privacy: Respect for context, transparency and control remains essential (15-16 april 2013, Prague (Czech Republic)) van de International Working group on Data Protection in Telecommunications (gekend onder de naam Groep van Berlijn") <http://www.datenschutz-berlin.de/attachments/9949/675.46.13.pdf>.

wordt opgeslagen, meestal zonder zijn medeweten, en die vervolgens door de bezochte of derde websites wordt verwerkt.

69. Deze dynamiek zette zich ook verder op de servers, die een spiegel kunnen bewaren van de informatie die bij de internetgebruiker zit opgeslagen of van de voorbije gebeurtenissen: cookies, browserhistoriek, inhoud van de uitgewisselde pagina's, etc.
70. De cloud en mobiele accounts stellen de providers ook in staat om op afstand bestanden en persoonlijke parameters op te slaan, zoals de favorieten, de cookiebestanden, de bestanden van de browserhistoriek of andere informatie die de computer van de internetgebruiker heeft ingewonnen.

1.3 De recentste evoluties in cookiegebruik

71. Naarmate de behoeften van het internetgebruik evolueerden, vonden ook de toepassingen van het cookie, als noodzakelijk deel van de communicatie, verdere uitbreiding: van een eenvoudige technische rol, wordt het cookie meer en meer gebruikt als informatiedrager die nuttig is voor de transactie zelf. Het cookie evolueerde van een "syntactische" naar een "semantische" rol: het cookie is een minibestand dat bijvoorbeeld de datum van de laatste aankoop opslaat, het totale bedrag van een winkelmandje of de lijst van de laatste gedownloadte bestanden.
72. Uitgaande van deze uitbreiding, zijn er nieuwe gevaren ontstaan voor de privacybescherming: de informatie van een cookie kan worden aangevuld met informatie uit applicaties die de communicatie tot stand brengen om vervolgens door het cookie hergebruikt te worden, zowel door de server als door de gebruiker. Door deze behoefte aan informatie moeten er ook meer karakters worden doorgezonden, en dat kan tot honderdduizenden oplopen. Omdat cookies hun beperkingen hebben, worden steeds meer andere technieken ingezet en dit voor zeer diverse toepassingen. Zo worden bepaalde functies van het cookie overgenomen door andere informatiegroepen waarin meestal de inhoud zelf van het bericht wordt opgeslagen, die beheerd worden door aanvullende, specifieke software (modules, add-ons, plug-ins, ...). Deze bijkomende modules worden, meestal zonder medeweten van de gebruiker, geïntegreerd in de browsers of in de software die de toegang tot het internet regelt bijvoorbeeld tijdens een update of meer dynamisch, bij de toegang tot bepaalde media (video's "Flash",...).
73. Neem het voorbeeld van de toegang tot de verschillende media (video's, muziek,...) die een module nodig heeft om het mediaformat te kunnen decoderen en die in zekere mate ook cookies verwerkt en diverse bestanden informatie registreert (bijvoorbeeld de opslag in albums van de lijst van de bezochte of gedownloadte media).

74. Dit voorbeeld toont aan dat het "cookie" voor meerdere doelen kan worden aangewend, die erg verschillen van het initiële, technische doeleinde en dat de verwerkingswijze van het cookie gevarieerder wordt naargelang het buiten het strikte kader van communicatienormen en – protocollen wordt aangewend.
75. De diversiteit en complexiteit van de toepassingen van het cookie, vergt een veralgemeende benadering van het cookieprincipe. Dit is noodzakelijk wil men opnieuw een coherent juridisch debat voeren. Deze benadering zal ook de betrokken personen – niet-technici - toelaten een betere controle te hebben over hun persoonsgegevens.

1.4 Het metabestand : veralgemening van het concept cookie

76. Deze aanbeveling beoogt alle informatiebundels die gebruikt worden bij een communicatie en die niet uitsluitend deel uitmaken van de inhoud van de communicatie, maar die informatie bevatten over de context of over de inhoud van de communicatie. Bij gebrek aan specifieke terminologie, wordt de term "metabestanden" gebruikt ; op die manier wordt het mogelijk het concept eenvormig te maken zonder te moeten uitweiden over gedetailleerde technische elementen, die steeds evolueren.
77. In de redenering hieronder, is het cookie, het initiële cookie maar ook iedere afgeleide vorm door zijn doeleinden, zijn inhoud of het verwerkings- en opslagproces, zoals de "minibestanden" of de "metabestanden".
78. Het bestaan van een metabestand, ongeacht de manier waarop deze technisch werd geconcretiseerd, roept geen juridische problemen op maar het is de wijze waarop het wordt samengesteld, gebruikt of opgeslagen die vragen oproept rond de bescherming van persoonsgegevens en dus van de privacy van de internetgebruiker.

1.5 De risico's voor de betrokken personen

Identificatie van de risico's

79. Cookies zijn passieve informatiebestanden en vormen van zichzelf geen risico. Hun gebruik kan evenwel op verschillende manieren de privacy aantasten:
 - door informatie voor bepaalde doeleinden op te slaan op de werkpost van de internetgebruiker die vervolgens opnieuw wordt gebruikt voor anderen doelen.

- door het surfgedrag te traceren om er een profiel van de internetgebruiker uit af te leiden die de latere dialogen zullen beïnvloeden;
- door de opgeslagen cookies door derden te laten zoeken om de opgeslagen informatie opnieuw te kunnen gebruiken;
- door de opgeslagen informatie te recupereren of te verdraaien met de bedoeling de beveiliging aan te tasten;
- door de codes of parameters op te slaan die later gebruikt zullen worden door actieve schadelijke bestanddelen.

De strikt technische informatie

80. De informatie die noodzakelijk is voor de communicatie (in al zijn vormen, cookies of andere, persoonlijk of niet), vanaf de verzender tot aan de ontvanger die vervolgens wordt gewist zonder eigenlijk echt verwerkt te zijn voor andere doeleinden, veroorzaakt geen enkel probleem. Omdat zij noodzakelijk zijn voor een enig doel, nl. de communicatie, is er geen toestemming vereist van de betrokken persoon noch enige andere bijzondere regeling.

De voor andere doelen aangewende informatie

81. Alle andere persoonlijke informatie die voor andere doelen wordt aangewend (opvolging van de transactie na authenticatie, winkelmandjes, etc.) vertonen risico's die de privacy aantasten en is onderworpen aan de WVP.

Nevenrisico's

82. Alle persoonlijke informatie kan op een frauduleuze manier worden verzameld door "het netwerk "af te luisteren", of het hacken van systemen. Dergelijke risico's moeten op een globalere manier worden behandeld en zullen hier niet binnen het afgebakend cookiekader worden besproken.

1.6 Categorieën cookies

83. De cookies worden naargelang hun gebruik op verschillende wijze gekwalificeerd en de terminologie staat nog niet vast¹⁷; eenzelfde cookie kan dienen voor meerdere onderscheiden doeleinden. Om de juridische concepten dichter te brengen bij de technische implementeringen, onderscheiden we hieronder bepaalde categorieën cookies, al naargelang hun kenmerken, doeleinden of aangewende technologieën.

¹⁷ Een raadpleging van het cookiebeleid op websites toont aan dat de gebruikte terminologie niet eenvormig is. Deze laatste heeft geen gevolgen het voorliggend ontwerp van aanbeveling. Het staat iedere websitebeheerder vrij om in zijn policy de gebruikte categorieën cookies te herdefiniëren.

Classificatie naargelang de kenmerken

Essentiële cookies

84. Dit zijn cookies die noodzakelijk zijn voor een goede communicatie en ze vergemakkelijken het navigeren: bijvoorbeeld naar een vorige pagina terugkeren, etc.
85. De hieronder omschreven cookies zijn essentiële cookies.

Tijdelijke en permanente cookies

86. Cookies bestaan maar zolang als de uitwisseling of de conversatie duurt met de website (maximum enkele uren) en ze worden gewist zodra de internetgebruiker de browser verlaat; zij worden tijdelijke cookies genoemd.
87. De andere cookies kunnen een langere vastgestelde levensduur hebben of vastzitten aan een vervaldatum; het betreffen permanente cookies. Ze worden pas gewist door een nieuw cookie dat afkomstig is van de server die ze creëerde, desgevallend met nieuwe vervaldatum. Zij kunnen ook worden gewist als de gebruiker hiertoe een uitdrukkelijke handeling stelt door de historiek te wissen of de software die de cookies surveilleert. Deze handelingen van de gebruiker wissen niet noodzakelijk alle cookies en metabestanden die op de werkpost zijn opgeslagen.

Eerste partij of derde partijcookies

88. De tijdens de dialoog gememoriseerde cookies kunnen worden beheerd door de bezochte website, dit zijn cookies die eigen zijn aan de bezochte site (eerste partijcookies).
89. Een cookie kan ook nader bepaald worden door een andere dan de bezochte website. Zo genereert de "I like" knop op een pagina van een bezochte site een cookie dat door Facebook wordt geïdentificeerd; Facebook kan het op een later tijdstip lezen en wijzigen. Deze cookies worden derde partijcookies genoemd; zij kunnen informatie bevatten over de open uitwisseling, zoals het IP-adres van de internetgebruiker, het adres van de bezochte pagina of ieder andere informatie.
90. Sommige websites gebruiken derde partijcookies voor de functionaliteit zelf van de uitwisselingen, bijvoorbeeld de webmails Hotmail, MSN en Windows Live Mail. Wanneer de derde

partijcookies uitgeschakeld worden door de parameters van de browser te weigeren, kunnen er communicatieproblemen met deze website ontstaan.

91. De derde partijcookies maken het dus mogelijk dat er persoonsgegevens worden verzonden naar derden, hetzij direct (bijv. door een actief bestanddeel dat aan een banner is gekoppeld of een spionpixel), hetzij indirect door cookies te plaatsen die toegankelijk zijn voor andere websites dan deze van de adverteerder. Deze gegevensdoorgiften zijn impliciet en gebeuren tijdens het opladen van de pagina en dus zonder medeweten van de internetgebruiker.

Classificatie naargelang de doeleinden

Verbindingscookies

92. Dit zijn cookies en metabestanden die de communicatie op het netwerk ondersteunen (routeren van de berichten, coderingsinformatie en SSL,...). Diverse categorieën cookies kunnen gelijkgesteld worden met verbindingscookies, met name de HTTPS-ONLY-cookies die gebruikt worden bij bepaalde beveiligde verbindingen.

Cookies voor websiteprestaties

93. Dit zijn cookies die technische informatie over de uitwisseling vervoeren die bijvoorbeeld nuttig zijn voor een goede routing van de pagina's op het net of om communicatie-incidenten of -fouten te onthouden (met name om het aantal foute authenticaties te tellen).
94. Tot deze categorie behoren ook de *load balancing cookies* waarmee *requests* kunnen worden verdeeld in functie van het gebruik dat van de website wordt gemaakt (bezochte pagina's,...).
95. De gegevens die op die manier worden verzameld, worden in principe samengevoegd en anoniem gemaakt maar kunnen ook voor andere doeleinden aangewend worden.

Cookies voor functionaliteit van de browser of gebruiksvriendelijkheid

96. Bepaalde cookies memoriseren de dialoogtaal, of laten toe een pagina te personaliseren door rekening te houden met de vorige opzoekingen of dialogen. Het eerste doeleinde van deze cookies bestaat erin om de dialogen gebruiksvriendelijker te maken.
97. Zij kunnen ook nuttige informatie bevatten, zoals de lopende aankopen (winkelmandje), de gememoriseerde documentenlijst in een persoonlijke ruimte, etc. Deze cookies worden gewist na

een surfessie of zij worden integendeel bewaard om te worden aangevuld of opgefrist bij latere bezoeken.

Klaviervriendelijke Cookies

98. De op het toetsenbord opgestelde teksten om formulieren in te vullen worden bewaard in cookies of in andere op de computer bewaarde metabestanden: zij doen automatische tekstvoorstellen (identificatie, adres, paswoorden,...). Deze informatie blijft beschikbaar voor de bezochte website voor latere bezoeken. Als de opslag gebeurt met anderen middelen, kan die informatie beschikbaar worden voor andere websites. Er bestaan in de browsers diverse mogelijkheden om de opslag van dergelijke informatie te beheersen, de meest zekere is het gebruik van een virtueel klavier.

Statistische of analytische cookies

99. Deze cookies verzamelen informatie over de technische gegevens van de uitwisseling of over het gebruik van de website (bezochte pagina's, gemiddelde duur van het bezoek,...) om werking ervan te verbeteren.
100. De gegevens die op die manier door de website worden verzameld, zijn in principe samengevoegd en worden anoniem verwerkt maar kunnen ook voor andere doeleinden worden verwerkt.

De cookies van bezoekherkomst

101. Via de informatie die de gebruiker terugstuurt (in de header van het bericht), weet een website of de bezoeker van een andere website komt of als hij zijn bezoek op dezelfde site verderzet waardoor de website de hoeveelheid gelezen pagina's per bezoek kan tellen. Dit laat de websitebeheerder ook toe om de herkomst van het bezoek te kennen, bijvoorbeeld de bezoeken die gegenereerd werden via een opzoeking op een zoekmachine. Het is dus ook een manier om de doelmatigheid te meten van de hits van de zoekmachine. De meeste webhosts journaliseren deze cookies ook om aan hun klanten statistieken te kunnen leveren.

Bezoek- op opvolgingscookies

102. Bezoekcookies zijn eigen cookies die toelaten het surftraject op de website te volgen. Ze zijn nuttig voor de ontwikkeling van de website, om de kliks te tellen of de andere functies die bezoeker activeerde.

Kijkcijfercookies

103. De cookies die met een website worden uitgewisseld bevatten een specifieke *identifier* die met andere informatie in verband kan worden gebracht, zoals het IP-adres van de gebruiker en dus informatie over de geografische locatie. De *identifier* maakt het mogelijk om de bezoeker zelf op te sporen zelfs al is het IP-adres tussen twee bezoeken in veranderd. Een consolidering van die informatie maakt het mogelijk om bezoekers te catalogeren en het kijkcijfer van de website te analyseren. Het is ook een middel om de bezoekers te profileren, per categorie of per IP-adres. Dergelijke profileringen zijn alleen toegestaan binnen de grenzen van de WVP. De cookies van bezoekherkomst kunnen ook dienen om de kijkcijfercookies verder te verfijnen.

Trackingcookies

104. De derde partij trackingcookies worden gebruikt door adverteerders en andere derden om het surfen op te volgen. Ze kunnen zich op de werkpost van de internetgebruiker opstapelen waarna de website ze vergelijkt. Het betreft hier het nagaan van het surfgedrag van een internetgebruiker. Het is informatie die adverteerders gebruiken om hun reclame af te stellen op basis van de gewoontes van de internetgebruiker. Ook spammers zijn natuurlijk uit op deze informatie om hun ongewenste berichten verder te kunnen optimaliseren. De "Do not Track"-optie van bepaalde browsers of websites vermelden dat een internetgebruiker een tracking weigert maar het verhindert de tracking niet: Het staat de bezochte website namelijk vrij om die wens al dan niet te respecteren. Niettemin verzoekt de Commissie de verantwoordelijken voor de verwerking en de uitgevers van websites daar rekening mee te houden.

Advertentiecookies

105. Veel commerciële websites bevatten reclameberichten, meestal onder de vorm van banners die cookies opslaan op de werkpost van de internetgebruiker. Deze cookies kunnen door de pagina zelf gegenereerd worden op het ogenblik dat de banner wordt getoond tijdens het vluchtig overlopen van het scherm of door expliciet te klikken.

106. Deze cookies bevatten informatie over het surfgedrag van de gebruiker en heeft als doel hen reclame aan te bieden die binnen hun interessesfeer valt.

Referentiecookies

107. Commerciële websites kunnen ook samenwerken met derde partijen voor het leveren van bijkomende diensten. Deze derde partijen leveren hun eigen cookies die door de partnersite gegenereerd worden als derde partijcookies. De derde adverteerders en de andere organisaties gebruiken op die manier de bezochte website om hun eigen cookies te creëren voor het opslaan van informatie over de activiteiten op de bezochte website.
108. De derde adverteerder gebruikt vervolgens deze informatie om reclame te verspreiden op de bezochte websites of op andere website waarmee deze derde een overeenkomst heeft gesloten: andere partners die de internetgebruiker volgens hen zouden kunnen interesseren, gelet op de inhoud die hij heeft geraadpleegd. De derde adverteerders kunnen ook deze informatie gebruiken om de doeltreffendheid van hun reclame te meten en om hun controleveld uit te breiden via cascadeovereenkomsten.
109. Bijvoorbeeld, de icoontjes van sociale netwerken op een online shoppingsite, geeft aan die netwerken toegang tot de lijst van de aankopen van de internetgebruiker door gebruik te maken van de referentiecookies.

Cookies voor multimedadragers

110. Een multimedaweergave die begrijpelijk is voor de gebruiker vergt kennis van multimediameters: het type te downloaden bestand, gebruikte compressiewijze, duur van de weergave, afmetingen van het weergavevenster, manier waarop de intellectuele rechten worden beschermd, etc. Naargelang de inhoud of de achtergrondinformatie, kan het zijn dat die informatie persoonsgegevens zijn. Die informatie wordt voorlopig opgeslagen op de werkpost van de gebruiker, met of zonder persoonlijke gegevens.

Cookies voor multimediagebruik

111. De meeste bestanddelen die multimedaweergave mogelijk maken hebben functionaliteiten ten behoeve van de gebruiksvriendelijkheid voor de gebruiker: onthouden van de recent bekeken of beluisterde media, klassemment in albums per auteur, etc. Deze informatie kan worden onthouden in een cookievorm, in metabestanden of op een meer intelligente manier beheerd of gerecupereerd worden binnen de gegevensbank die op de werkpost van de gebruiker werd gecreëerd. Deze informatiegegevens op zich, zijn geen persoonsgegevens maar kunnen voor andere doeleinden opnieuw gebruikt worden, bijvoorbeeld om een profiel te maken van de gebruiker (met name het definiëren van zijn smaak en soort gedrag op grond van de bezochte media).

Cookies voor delen van inhoud

112. De sociale netwerken zijn talrijk en gevarieerd, bijvoorbeeld: Facebook, Google+, Twitter, Tumblr, Myspace, LinkedIn, Viadeo, Xing. Zij bieden meestal knoppen aan voor delen van inhoud (van het type "vind ik leuk", "g+1", "Tweeter", "YouTube",...) en gebruiken cookies om hun diensten te kunnen verstrekken. Deze cookies worden beheerd door softwaremodules, met name plug-ins, die zij zelf ter beschikking stellen of die al dan niet gratis worden aangeboden door de ontwikkelaars. Deze modules worden aangeboden als eigen versie of open source en bieden niet noodzakelijk een elementaire garantie op wettelijke overeenstemming.
113. Het tonen van deze knoppen genereert impliciet verschillende *requests* op de sociale netwerksites en een informatie-uitwisseling, meestal zonder medeweten van de gebruiker. Deze voor de gebruiker stille dialoog genereert vanzelfsprekend standaard communicatiecookies, eigen aan sociale netwerksites maar zijn derde partij ten aanzien van de getoonde website die de internetgebruiker bezoekt.
114. Bovendien veroorzaakt een klik op de knop een reeks communicaties met het sociaal netwerk en worden er geassocieerde cookies gebruikt. Welnu, hoewel die expliciete klik een toestemming uitdrukt voor de gekende functie van de knop, is dit niet noodzakelijk het geval voor de onderliggende of verborgen verwerkingen.
115. De rol van die knoppelen en cookies is dus bijzonder en voor een juridische beoordeling moet de werking van de sociale netwerken meer globaal onderzocht worden. Dit valt evenwel buiten het kader deze aanbeveling en wordt in dit document dus niet onderzocht.
116. De cookies die socialen netwerkknoppen (Like, Twitter, +1) genereren maken het mogelijk de gebruiker heel nauwkeurig te traceren, zelfs als zij op die platforms geen account hebben. Die platformen kunnen cookies verwerken zoals zij dat wensen, enkel de bezochte websites zijn beperkt in hun mogelijkheden. De verwerkingen die impliciet door deze knoppen gegenereerd worden, vereisen bijgevolg een specifieke toestemming. Het is dus sterk aanbevolen om geen knoppen te zetten op de homepage of om ze deactiveren tot er toestemming is gegeven.
117. De Commissie merkt ook op dat de knop meestal samengaat met een teller (kliks, stemmen, aantal lezingen,...). Deze informatie levert op zich geen problemen. Maar een artificiële verhoging van de teller (door de websitebeheerder of robots) kan de perceptie of de beoordeling van de gelezen pagina beïnvloeden en zou dus misleidend zijn.

Classificatie naargelang de gebruikte technologie

"Flash" of "LSO"- cookies

118. Veel websites maken gebruik van een "Adobe Flash Player"-extensie om animaties of video-inhoud af te spelen. Deze extensie genereert bijzondere cookies (Local Shared Objects). Dit zijn cookies voor multimedadragers maar ze bieden ook andere cookies aan voor multimediagebruik.

119. Deze cookies worden niet beheerd door browsersopties¹⁸.

Webbaken

120. De web bug heeft diverse namen: web bug, webbeacon, tracking bug, clear gif, pixeltag. Het is een beeldje van 1 pixel, transparant en dus onzichtbaar op de pagina. Hij dekt de softwarecode die de functies samenbrengt van derde partij cookies, cookies voor delen van inhoud en het referentiecookie¹⁹.

Zombie cookies

121. Sommige websites maken cookies aan met een kopie ervan in een ander repertorium. Die cookies worden automatisch opnieuw gemaakt nadat ze worden gewist, bijvoorbeeld op het ogenblik dat het systeem opnieuw wordt geladen wat maakt dat ze moeilijk opspoorbaar en uit te wissen zijn. Die cookies zijn niet allemaal gevaarlijk maar het feit dat ze worden opgeslagen tegen de wil van de bezoeker in, is een wetsovertreding. Dergelijke praktijken zijn gelijk te stellen met het installeren van malware op de werkpost van de internetgebruiker.

2 De actoren

122. Aangaande de verschillende verantwoordelijkheden worden hierna 5 rollen onderscheiden:

2.1 De internetgebruiker, de bezoeker van websites

123. De internetgebruiker wisselt via zijn browsersoftware informatie uit met de servers van websites. De getoonde pagina's bevatten actieve bestanddelen die kunnen interageren met het systeem van zijn werkpost, met name door de informatie lokaal op te slaan. Deze bestanddelen kunnen ook lokale informatie lezen en wijzigen. Maar de internetgebruiker is niet alleen maar passief: hij

¹⁸ Adobe biedt een blz. aan met uitleg: <http://helpx.adobe.com/flash-player/kb/disable-local-shared-objects-flash.html>. Het beheer van die cookies vergt een toegang tot het configuratiepaneel "Global Storage Settings panel" dat uitsluitend toegankelijk is op de website zelf van Adobe:

http://www.macromedia.com/support/documentation/en/flashplayer/help/settings_manager03.html.

¹⁹ Zie bij voorbeeld de uitleggingen van Facebook: <https://nl-be.facebook.com/help/cookies/>.

activeert functies door te klikken op knoppen, op aanklikbare zones of hyperlinks; bepaalde van die functie zijn echter voor hem verborgen. Deze informatie-uitwisseling bevat ook persoonsgegevens over de bezoeker. Zo is de internetgebruiker ook deels aansprakelijk voor de eventuele gevolgen van het surfen: door zijn handelingen, door het al dan niet correct bijstellen van de browserparameters, door de verstrekte informatie in formulieren of door de manier waarop de opgeslagen informatie op zijn werkpost wordt opgeslagen.

2.2 De eigenaar van de website

124. De eigenaar van de website is de verantwoordelijke voor de verwerking die de doeleinden zal formuleren waarvoor zijn website zal worden gebruikt. Hij staat in voor iedere verwerking van persoonsgegevens, ook aan de hand van cookies, metabestanden of de gewoonlijk, willekeurige sporen. Het betreft dus een globale verantwoordelijkheid zonder evenwel de potentiële verantwoordelijkheid van andere actoren uit te sluiten.

125. Als algemene regel moet de eigenaar van de website wil hij gebruik mogen maken van een metabestand, de toestemming verkrijgen van de bezoeker: de toestemming moet vrij, geïnformeerd, specifiek en onbetwistbaar zijn.

126. De eigenaar van de website kan intern zelf de website beheren of het beheer ervan toevertrouwen aan een derde die zal handelen in de hoedanigheid van gegevensverwerker als bedoeld in artikel 16 van de WVP.

127. De eigenaar van de website kan op zijn website ruimte verhuren voor reclame die adverteerders aanbieden. Hij speelt hierin dan de rol van distributeur.

128. In de praktijk zal de distributeur een of meerdere banners tonen die hij heeft gekozen uit een lijst die met de adverteerders werd overeengekomen. De selectie voor de weergave gebeurt toevallig of volgens een bepaald algoritme, bijvoorbeeld door rekening te houden met het gekende profiel van de bezoeker van de website: door zijn vorig klikgedrag of ieder ander mogelijk toegankelijk criterium (taal, geografische lokalisering,...).

2.3 Websitebeheerder

129. Het beheer van de website wordt toevertrouwd aan een websitebeheerder die moet instaan voor het creëren en de werking van de website: een of meerdere technici van de organisatie, een leverancier van software, een derde onderneming voor websitebeheer, etc.

130. Het is deze websitebeheerder die zal beslissen over de technische modaliteiten en dus het gebruik van metabestanden. Wanneer het manipuleren van deze metabestanden een verwerking van persoonsgegevens inhoudt, moet hij daarvan de eigenaar van de website verwittigen en mag hij uitsluitend handelen op zijn orders. Het gebruik van cookies of andere metabestanden kan inderdaad vereisen dat de toepassing wordt aangepast, bijvoorbeeld om de onbetwistbare toestemming te verkrijgen van de betrokken personen. De beheerder krijgt meestal specifiekere beheerstaken toegewezen: beheer van de mailbox, beheer van de geregistreerde gebruikers, etc. Het is mogelijk dat deze verschillende functies het beheer vereisen van metabestanden of bijzondere loggings.
131. In de meeste gevallen zal de beheerder ook voorzien in een logging van de communicaties voor beheersdoeleinden: prestatie van de website, toegangspercentage, etc. de meeste communicatiesporen bevatten persoonsgegevens en mogen niet geanalyseerd of verwerkt worden zonder rekening te houden met de WVP.
132. In ieder geval is het de eigenaar van de website die moet instaan voor het naleven van de WVP, tenzij hij kan aantonen dat de beheerder tegen zijn bevelen in heeft gehandeld. Zo wordt de beheerder zelf aansprakelijk als hij metabestanden inzet zonder dat hij daarover de eigenaar van de website behoorlijk heeft ingelicht.

2.4 De uitgever van de website

133. De eigenaar van de website vertrouwt de uitwerking van de website (software en databanken) toe aan een technisch team dat kan bestaan uit eigen personeelsleden of personeelsleden van de gegevensverwerker. De inhoud die aan de uitgever ter beschikking wordt gesteld, kan persoonsgegevens bevatten: adresgegevens van de contractpersonen, telefoongidsen, tekst, afbeeldingen, etc. Die inhoud, die in de pagina's wordt getoond en opgeslagen wordt in een gegevensbank of gebruikt tijdens een uitwisseling van berichten, blijft eigendom van de eigenaar van de website, die er ook de verantwoordelijkheid voor draagt. Die inhoud wordt toevertrouwd aan de uitgever voor de doeleinden die de eigenaar van de website heeft bepaald en dus in het kader van een arbeidsreglement of gegevensverwerking in onderaanneming, overeenkomstig de artikelen 1, §5 en 16 van de WVP.
134. In bepaalde contracten tussen de eigenaar van de website en derde uitgevers wordt de uitgever beschouwd als de eigenaar van de website. De Commissie kan deze redenering niet volledig bijtreden. Het is mogelijk dat de uitgever de eigenaar is van de "artistieke creatie van de website": lay-out, grafische vormgeving, etc. De inhoud die aan de uitgever wordt toevertrouwd, komt tegemoet aan de doeleinden die de eigenaar van de website heeft bepaald. De uitgever

kan dus maar een gerechtvaardigde toegang hebben tot de persoonsgegevens mits werd voldaan aan de voorwaarden van het schriftelijke contract voor onderaanneming en aan de bepalingen van artikel 16 van de WVP.

135. Via zijn de ontwikkelde software, zet de uitgever al dan niet bewust cookies of metabestanden in van diverse categorieën. Hij moet erop letten dat deze metabestanden persoonsgegevens kunnen zijn. De uitgever moet zich er dus van verzekeren dat aan de toestemmingsvereiste van de bezoeker is voldaan en desgevallend moet hij de eigenaar daarvan inlichten.

2.5 Webhost

136. Er zijn twee gevallen:

- Webhost van diensten: de verantwoordelijke voor de verwerking zelf of een instelling-gegevensverwerker die over een IP-adres beschikt en die onder zijn verantwoordelijkheid aan het hele netwerk toegang verschaft tot de gehoste website op de servers. In de meeste gevallen moet de webhost voor beheersdoeleinden van het materieel voorzien in een logging van de communicaties: prestaties van de server, toegangspercentage, etc. Bepaalde verwerkingen zijn specifiek aan de technische communicatie (beheer van de SSL-certificaten,...) en kunnen specifieke voorzorgsmaatregelen rechtvaardigen.
- De host als openbare operator (FAI): deze host stelt een materiële en softwareconfiguratie ter beschikking waarmee de website kan gemaakt worden, maar hij behoudt volledig het technisch beheer van de communicatie. Hij is onderworpen aan de WEC. Hij moet vooral de communicatiesporen onthouden die hij geheel of gedeeltelijk ter beschikking zal stellen van de eigenaar van de website. Zijn rechten, plichten en verantwoordelijkheden worden geregeld door de wet en worden hier niet onderzocht. We onthouden evenwel dat de operator bepaalde cookies beheert die de internetgebruiker kan terugvinden op zijn werkpost, met name de SSL-protocol cookies.

137. Het technische en contractueel onderscheid tussen de wederkerige diensten, de toepassingsgerichte of de *in the cloud* servers, nuanceren enigszins de respectieve verantwoordelijkheden, wat evident lijkt gelet op de opmerkingen hieronder.

2.6 Publicitair

138. Er kunnen twee rollen worden onderscheiden:

- De adverteerder: de natuurlijke- of rechtspersoon die ruimte zoekt om zijn producten te adverteren.
- Het netwerk (of het nutsbedrijf): dit zijn verenigingen, agentschappen, personen die als tussenpersonen optreden tussen de adverteerders en de distributeurs.

3 De lokalisering van de cookies en metabestanden

3.1 Tijdelijke opslag

139. De metabestanden en de communicatiesporen, kunnen naargelang hun aard gememoriseerd worden voor kortere of langere periodes.

140. Bepaalde tijdelijke informatie bestaat enkel gedurende de communicatie zelf: genereren, doorzenden van de communicatie, ontvangst en zeer tijdelijk memoriseren in een cachegeheugen.

3.2 De standaardopslag van cookies

141. De standaardcookies worden opgeslagen in ad hoc registers van de gebruiker, en worden op een specifieke manier genereerd door diverse browsers. Hoewel het opslagprincipe met een vervaldatum hetzelfde blijft voor alle browsers, worden meerdere varianten van cookies in het beheer vastgesteld (Chrome, Internet Explorer, Opera, Firefox, etc.) al naargelang de browserversie maar ook naargelang het besturingssysteem (Windows, Mac OS X, iOS, Android, etc.) die wordt gebruikt.

142. De courante browsers beschikken over functies waarmee standaardcookies kunnen worden aanvaard of geweigerd. Er moet niettemin worden vastgesteld dat er ruimte is voor uitzonderingen: bepaalde browsers blijven bepaalde cookies aanvaarden ondanks de weigering van de internetgebruiker of ze wissen niet alle cookies op verzoek (bijvoorbeeld door de nog niet vervallen cookies te bewaren). Bovendien bieden de cookiesopties -weigering, op verzoek of algemene toestemming - maar weinig nuancemogelijkheden naargelang het soort cookie. Voor bepaalde browsers is het mogelijk om de opslag te weigeren van bepaalde cookies, bijvoorbeeld derde partij cookies, terwijl andere browsers dit onderscheid niet maken: cookies aanvaarden voor een authenticatiefunctie houdt automatisch in dat de opslag van andere cookies voor geheel andere doeleinden wordt aanvaard.

3.3 Opslag door de beheerder

143. Alle commerciële of open software die de mogelijkheid laat om de gebruikers te registreren, bieden een "cookie"-functie aan om de transactie te beheren: ze worden uitgewisseld om een wederzijdse erkenning toe te laten. Deze cookies kunnen opgeslagen blijven in een serverregister, in een gegevensbank of op de computer van de gebruiker. De cookiefuncties laten op die manier toe dat ze gebruikt worden voor andere doeleinden indien de beheerder dat beslist. Hoewel de bruikbare informatie zoals authenticatiegegevens op de server wordt bewaard, kunnen de uitgewisselde cookies zich beperken tot een *identifier* van de gebruiker.
144. Het gebruik van cookies en andere metabestanden die door de beheerder worden gememoriseerd kan al dan niet wettelijk zijn afhankelijk van de nagestreefde doeleinden. De algemene regel is dat een dergelijke aanwending het voorwerp moet uitmaken van de toestemming van de gebruikers, ook als het de verantwoordelijke voor de verwerking is die de informatie opslaat.
145. De software bevat dikwijls functies voor transactieloggings (inhoud van de transacties, meta-informatie, cookies, etc.). Het spreekt vanzelf dat dergelijke logging de WVP moeten naleven en dat niet alles is toegestaan.

3.4 De opslag door de openbare webhost

146. Bepaalde cookies en metabestanden werden gecreëerd of uit een bericht getrokken, die door de host wordt beheerd en in trackingbestanden gelogd. De verwerking van die bestanden wordt geregeld door de WEC. Hoewel de communicatiesporen ter beschikking worden gesteld van de websitebeheerder, mag hij deze enkel gebruiken in strikte overeenstemming met de WVP.

4 De toegang, lezing en verwerking van cookies

4.1 De opgeslagen cookies op de werkpost van de bezoeker

Toegang door de gebruiker

147. De lokaal, gememoriseerde cookies zijn moeilijk toegankelijk: in diverse, meestal verborgen registers, voorbehouden voor het systeem en dus alleen toegankelijk voor de "super administrator" van de website. Daarnaast hebben de cookies een niet gedocumenteerde structuur met een gecodeerde of zelfs cijferinhoud. De eigenaar is eigenlijk niet altijd in staat om de noodzakelijke informatie te verstrekken over de cookies die zijn website genereert, vooral door gebruik te maken van software die de eigen inhoud of open-bron-inhoud beheert. De softwareaanbieders verstrekken weinig of geen informatie over de cookies die worden gebruikt.

148. De websiteontwikkelaars zouden er dus bij hun softwareleveranciers moeten op toezien dat de software die ze gebruiken geen cookies genereren waarvoor de toestemming is vereist en dat zij geen mogelijkheden openlaten voor kwaadwillige of onrechtmatige verwerkingen.

Toegang door de verantwoordelijke voor de verwerking

149. Indien de verantwoordelijke voor de verwerking voorziet in de lezing en de verwerking van cookies die persoonsgegevens bevatten, moet hij de beperkingen en de afbakening respecteren die in deze aanbeveling worden vastgesteld.

4.2 De opgeslagen cookies op de server van de website

150. Bepaalde cookies die bij een communicatie worden uitgewisseld, moeten hun correspondent hebben op de server, bijvoorbeeld om een geregistreerde bezoeker of een taalkeuze te kunnen herkennen. Maar de server moet ook alle uitgewisselde informatie loggen, ongeacht of zij al dan niet samengaan met een cookie.

Toegang door de verantwoordelijke voor de verwerking

151. Indien de verantwoordelijke voor de verwerking voorziet in de lezing en de verwerking van cookies die persoonsgegevens bevatten, moet hij de beperkingen en de afbakening respecteren die in deze aanbeveling worden vastgesteld.

4.3 De opgeslagen cookies door het host systeem

152. Alle uitgewisselde berichten passeren via het host systeem (routers, websiteservers en databankservers,...).

Toegang door de host

153. Indien de host voorziet in een lezing of ieder andere verwerking van cookies die persoonsgegevens bevatten, moet hij de beperkingen en de afbakening respecteren die in dit ontwerp van aanbeveling worden vastgesteld.

Dossier II – JURIDISCHE BESCHOUWINGEN

II. JURIDSICHE BESCHOUWINGEN

1 Juridische context

1.1 De wet inzake elektronische communicatie

154. De Wet van 10 juli 2012 houdende diverse bepalingen inzake elektronische communicatie²⁰ is de omzetting naar Belgisch recht van de wijzigingen die op 24 november 2011 werden aangebracht aan de Europese "Telecomwet"²¹. Artikel 90 van die wet amendeert het artikel 129 van de wet van 13 juni 2005 betreffende de elektronische communicaties (hierna de WEC) en heeft betrekking op de opslag van informatie of het verkrijgen van toegang tot informatie die reeds is opgeslagen in de eindapparatuur van een abonnee of een gebruiker. Er wordt algemeen erkend dat deze woorden het begrip cookies generiek omvatten en dus gedeeltelijk het concept van de hierboven besproken metabestanden. In dit opzicht concretiseert de WEC de algemene principes van de WVP bij de opslag of de verdere lezing van de informatie op de werkpost van de gebruiker, waarbij de toestemmingsvereiste werd uitgebreid naar gegevens die geen persoonsgegevens zijn.

155. Artikel 90 van de voormelde wet wijzigt krachtens de Richtlijn "Recht van de burgers"²² het toepasselijk juridisch regime op cookies door de wijzigingen aangebracht aan artikel 5, §3 van de Richtlijn privacy en elektronische communicaties²³ van het "Telecompakket" te integreren.

156. Dit nieuwe wettelijk kader voor de opslag van informatie op de werkpost van de gebruiker vervangt in feite het "opt-out"-mechanisme door een "opt-in"-mechanisme waarbij in de meeste gevallen de voorafgaande en geïnformeerde toestemming van de gebruiker is vereist. Het is de bedoeling van de Commissie om de verantwoordelijke voor de verwerking te helpen met de uitvoering van deze nieuwe verplichting.

²⁰ B.S. 25 juli 2012; zie Advies van de Commissie nr. 10/2012 van 21 maart 2012 betreffende die wetsontwerp: http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/advies_10_10_2012.0.pdf.

²¹ Het "Telecompakket" tekent het Europees reglementair kader inzake elektronische communicatie. Het bestaat uit 5 richtlijnen en een verordening.

²² Richtlijn 2009/136/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 tot wijziging van Richtlijn 2002/22/EG inzake de universele dienst en gebruikersrechten met betrekking tot elektronische communicatienetwerken en -diensten, Richtlijn 2002/58/EG betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie en Verordening (EG) nr. 2006/2004 betreffende samenwerking tussen de nationale instanties die verantwoordelijk zijn voor handhaving van de wetgeving inzake consumentenbescherming: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:337:0011:0036:NL:PDF>. Een officieuze, geconsolideerde versie is beschikbaar op dit adres: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2002L0058:20091219:NL:PDF>.

²³ Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:201:0037:0037:NL:PDF>.

157. Artikel 5, §3 van de richtlijn privacy en elektronische communicatie en artikel 129 van de WEC zijn toegespitst op de opslag van informatie in de eindapparatuur van de gebruikers en op de toegang tot die informatie. Het spectrum van het opgesteld, juridische regime gaat verder dan alleen maar het gebruik van cookies die internetbrowsers en -explorers beheren en omvat ook andere informatie zoals de informatie die werd opgeslagen en geraadpleegd met behulp van smartphonetoepassingen die niet noodzakelijk gebruik maken van cookies.
158. Om meer klaarheid te scheppen in de specifieke cookiesproblematiek, is het de bedoeling dat de juridische beschouwingen zich beperken tot deze techniek en het meer algemeen begrip metabestand.
159. De cookies verzamelen en stockeren ten behoeve van de internetgebruiker informatie voor een volgende toegang en dit kan een intrusief karakter aannemen in diverse gradaties. De gebruiker is er zich dikwijls niet bewust van dat er verborgen informatie wordt uitgewisseld tussen zijn eindapparatuur en de webserver. Om de gebruikers te beschermen werd daarom de mogelijkheid geboden de verwerking te weigeren en te vervangen door een toestemmingsmechanisme. De verantwoordelijken voor de verwerking moeten dus deze juridische regel technisch omzetten.
160. De Commissie staat achter deze evolutie die de bescherming van persoonsgegevens van de internetgebruikers versterkt. Maar ze blijft evenwel met talrijke vragen zitten over de daadwerkelijke invoering ervan. Het secretariaat van de Commissie ontvangt hierrond talrijke vragen om informatie en al dan niet gegronde klachten.

1.2 De WVP

161. De WVP is van toepassing op de aspecten die niet uitdrukkelijk zijn geregeld door artikel 129 van de WEC en dit zodra er persoonsgegevens worden verwerkt. Het betreft hier de toepassing van de doctrine dat een wet die een specifieke kwestie regelt (*lex specialis*) primeert op een wet die slecht een algemene kwestie regelt (*lex generalis*).
162. Anders gezegd bepaalt artikel 129 van de WEC de wettelijkheid van de verwerking terwijl de zogenaamde algemene principes van de WVP volledig van toepassing zijn, nl. de kwaliteit van de gegevens, de rechten van de betrokken persoon (toegang, verwijdering, verzet), de vertrouwelijkheid en de veiligheid van de verwerking, de voorafgaande aangifte en bekendmaking van de verwerking, de doorgifte van gegevens naar derde landen²⁴.

²⁴ Zie Advies van de Werkgroep van het Artikel 29 over gegevensbescherming 2/2010 van 22 juni 2010 over online reclame op basis van surfgedrag: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp171_nl.pdf, blz. 11-12.

163. Volgens artikel 1, §1 van de WVP is de betrokken persoon diegene die direct of indirect kan worden geïdentificeerd door de bewuste gegevens. Bij cookies en andere metabestanden kan de betrokken persoon de bezoeker zijn van de website (identificeerbaar via zijn IP-adres) of iedere andere persoon, bijvoorbeeld de houder van een bankrekening, identificeerbaar via het nummer van de kredietkaart.
164. In de meeste gevallen moeten cookies als persoonsgegevens beschouwd worden omdat ze over het algemeen een unieke gebruikersidentificatie bevatten. In zijn Advies 1/2008 van 4 april 2008 over gegevensbescherming en zoekmachines vermeldt de Werkgroep voor de bescherming van personen ten aanzien van de verwerking van hun persoonsgegevens opgericht krachtens artikel 29 (hierna "de Groep Artikel 29") van de Europese Richtlijn²⁵ betreffende de bescherming van persoonsgegevens (hierna "de richtlijn bescherming persoonsgegevens") die de Europese gegevensbeschermingsautoriteiten verenigt: *"Wanneer een cookie een unieke gebruikersidentificatiecode bevat, vormt deze code duidelijk een persoonsgegeven. Door het gebruik van permanente cookies of soortgelijke middelen met een unieke gebruikersidentificatiecode kunnen gebruikers van een bepaalde computer zelfs worden getraceerd wanneer zij zich bedienen van dynamische IP-adressen²⁶. Met de door deze middelen gegenereerde gedragsgegevens kunnen de persoonlijke kenmerken van de betrokkene nog specifiek in beeld worden gebracht²⁷.*
165. In het kader van de gedragsreclame, heeft de ingewonnen informatie betrekking op het klikgedrag van de gebruiker en kan ze eventueel gelinkt worden aan informatie die samengaat met de vrijwillige registratie van de gebruiker op de bezochte website.
166. Bij een gegevensmededeling waarbij de tussenkomst van een operator vereist is (met name de host, al dan niet de openbare operator), worden de respectieve verantwoordelijkheden vastgesteld onder considerans 47 van de richtlijn betreffende de bescherming van persoonsgegevens: *"Overwegende dat, wanneer een bericht dat persoonsgegevens bevat, wordt verzonden via een telecommunicatie- of elektronische postdienst waarvan het enige doel is dit soort berichten door te geven, het de persoon is van wie het bericht uitgaat en niet degene die dienst aanbiedt, die normaliter zal worden beschouwd als verantwoordelijk voor de verwerking*

²⁵ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, officieuze geconsolideerde versie is beschikbaar op het adres: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1995L0046:20031120:NL:PDF>.

²⁶ Verklarende nota vanwege de Commissie: een dynamisch adres is een IP verbindingadres, welk wordt bepaald hetzij op het moment van de verbinding, hetzij periodiek (bv. elk uur). Wanneer een operator dynamische adressen verstrekt voor de verbindingen, logt hij de overeenstemming tussen het dynamisch IP adres en de aanvrager van de verbinding. Deze log kan later dienen voor een gerechtelijk onderzoek.

²⁷ http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2008/wp148_nl.pdf.

van in het bericht vervatte persoonsgegevens; dat evenwel de personen die deze diensten aanbieden normaliter zullen worden beschouwd als verantwoordelijk voor de verwerking van de aanvullende persoonsgegevens die noodzakelijk zijn voor de werking van dienst”.

2 Toepassingsgebied van de Belgische regelgeving m.b.t. cookies

2.1 Materiële toepassing

167. Alle cookies zijn aan de nieuwe regelgeving onderworpen, of het nu gaat over een rechtstreekse dan wel een onrechtstreekse identificatie. Considerans 24 van de Richtlijn privacy en elektronische communicatie geeft uitleg over deze benadering: “Eindapparatuur van gebruikers van netwerken voor elektronische communicatie en in die apparatuur bewaarde informatie maken deel uit van de persoonlijke levenssfeer van de gebruikers”. De bescherming is verbonden met een domein dat behoort tot de privacy van de betrokken personen.

168. Omdat het toepassingsgebied van de WEC dat van de persoonsgegevens overschrijdt, refereert dit dossier naar het begrip “gebruiker” dat de Belgische en Europese wetgevers handhaven in het kader van de regelgeving inzake cookies eerder dan naar het begrip “betrokken persoon” dat in de teksten met betrekking tot de bescherming van persoonsgegevens wordt gebruikt, zelfs al kunnen de metabestanden die in deze aanbeveling worden onderzocht en buiten het kader kunnen treden van het begrip cookie zoals gedefinieerd in de wet elektronische communicatie. Ze verwijst ook naar de begrippen internetgebruiker of bezoeker (van websites) waarvan ook in deze aanbeveling gebruik wordt gemaakt.

169. De metabestanden die niet vallen binnen het toepassingsgebied van de WEC, zijn overigens onderworpen aan de WVP omdat er persoonsgegevens worden verwerkt. Het kan meer bepaald gaan om metabestanden die identificeerbare gegevens bevatten en die rechtstreeks op de server van de verantwoordelijke voor de verwerking worden opgeslagen.

2.2 Territoriale toepassing

170. De WEC omschrijft haar territoriaal toepassingsgebied niet uitdrukkelijk.

171. Nochtans wordt het territoriaal toepassingsgebied van de Europese Richtlijn privacy en elektronische communicatie, dat wordt omgezet in artikel 3§1, gedefinieerd. Volgens deze bepalingen is artikel 5, §3 betreffende de cookies van toepassing op de opslag of op het verkrijgen van informatie die reeds is opgeslagen in de eindapparatuur van de betrokken personen die gebruik maken van de openbare communicatiediensten van de Europese Unie.

Zoals de Groep 29 benadrukt, moet dit toepassingsgebied worden gecombineerd met de territoriale toepasselijkheid van de Richtlijn bescherming persoonsgegevens of met het nationaal recht dat de omzetting is van die Richtlijn²⁸.

In casu zijn twee criteria van de WVP territoriaal van toepassing²⁹:

- op de verwerking van persoonsgegevens die wordt verricht in het kader van de effectieve en daadwerkelijke activiteiten van een vaste vestiging van de verantwoordelijke voor de verwerking op het Belgisch grondgebied of op een plaats waar de Belgische wet uit hoofde van het internationaal publiekrecht van toepassing is;
- op de verwerking van persoonsgegevens door een verantwoordelijke die geen vaste vestiging op het grondgebied van de Europese Gemeenschap heeft, indien voor de verwerking van persoonsgegevens gebruik gemaakt wordt van al dan niet geautomatiseerde middelen die zich op het Belgisch grondgebied bevinden, andere dan degene die uitsluitend aangewend worden voor de doorvoer van de persoonsgegevens over het Belgisch grondgebied.

172. Er worden drie scenario's onderscheiden:

- de verantwoordelijke voor de verwerking heeft een vestiging in België;
- de verantwoordelijke voor de verwerking heeft geen vestiging in België maar heeft een vestiging in een lidstaat van de Europese Unie;
- de verantwoordelijke voor de verwerking is uitsluitend gevestigd buiten de Europese Unie.

173. Voor wat de verantwoordelijke voor de verwerking betreft die zich buiten de Europese Unie bevindt, is de Groep 29 van oordeel dat het nationaal recht inzake de verzameling van de persoonsgegevens van toepassing is van de lidstaat waar de pc van de gebruiker is gelokaliseerd, als er cookies op zijn harde schijf worden geplaatst³⁰.

174. De Belgische wetgeving die het gebruik van metabestanden omkadert, is van toepassing als:

- metabestanden gebruikt worden in het kader van de activiteiten van een vestiging van een verantwoordelijke voor de verwerking op het Belgisch grondgebied;
- de opslag/lezing van de cookies op de werkpost die zich op het Belgisch grondgebied bevindt, wordt verricht door een verantwoordelijke voor de verwerking die geen vaste vestiging heeft op het grondgebied van de Europese Unie.

²⁸ Advies 2/2010 van 22 juni 2010 over online reclame op basis van surfgedrag: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp171_nl.pdf, bl. 12.

²⁹ Artikel 3bis van de WVP.

³⁰ Document WP 56 van 30 mei 2002 betreffende de internationale toepassing van de gegevensbeschermingswetgeving van de EU op de verwerking van persoonsgegevens op internet door websites van buiten de EU: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2002/wp56_nl.pdf, bl. 11 en 12; zie ook het advies 1/2008 van 4 april 2008 van de Groep 29 over gegevensbescherming en zoekmachines: http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2008/wp148_nl.pdf, bl. 11 en 12.

3 Controle van de Belgische reglementering inzake cookies

175. Krachtens artikel 14, §1, 3° van de wet van 17 januari 2003 Wet met betrekking tot het statuut van de regulator van de Belgische post- en telecommunicatiesector, is het IPBT (het Belgisch Instituut voor postdiensten en telecommunicatie) belast met het toezicht op de naleving van de wet betreffende elektronische communicaties.

176. Die specifieke bevoegdheid waarmee het IBPT werd belast, doet niets af aan de bevoegdheden eigen aan de Commissie van zodra er sprake is van verwerkingen van persoonsgegevens en inzonderheid de bevoegdheid van de Commissie om adviezen en aanbevelingen uit te brengen of kennis te nemen van klachten ter zake en controles uit te voeren³¹.

4 Verantwoordelijkheid voor de verwerking

177. De verplichtingen vermeld onder artikel 129 van de WEC berusten op diegenen die cookies plaatsen en/of toegang krijgen tot de informatie van de cookies die reeds zijn opgeslagen in de eindapparatuur van de gebruikers³². Zoals werd uitgelegd (zie supra punt 2.1.) is het niet van belang of die cookies geassocieerd zijn met persoonsgegevens of persoonsgegevens bevatten. De verplichtingen van de WVP berusten bij de verantwoordelijke voor de verwerking zodra persoonsgegevens worden verwerkt met metabestanden die al dan niet worden opgeslagen op de werkpost van de gebruiker.

4.1 Eigenaar van de website

178. In het kader van het gebruik van metabestanden is de eigenaar van de website de verantwoordelijke voor de verwerking als bedoeld in de WVP³³. Hij beslist over de doeleinden en de middelen van de verwerkingen die op zijn website worden verricht. Hij is aansprakelijk voor elk gebruik van cookies zelfs als daarvoor de diensten van derden nodig zijn op zijn website. Wanneer hij de ontwikkeling van zijn website toevertrouwt aan een derde partij, moet hij waken over een conform gebruik van cookies. Hetzelfde geldt als hij beroep doet op de diensten van derden in het kader van reclame of sociale netwerken. Als hij het beheer van zijn website toevertrouwt aan een derde partij, moet hij een schriftelijke overeenkomst voor onderaanneming opmaken, overeenkomstig artikel 16 van de WVP.

³¹ Opdrachten als bepaald in de artikelen 29 §1, 30 §1, 31 §1 en 32, §1 van de privacywet.

³² Zie het advies van de Groep 29 nr. 1/2010 van 16 februari 2010 over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker": http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp169_nl.pdf.

³³ Zie WVP, artikelen 1, §4 15bis, 16 §1 en §4.

179. De Commissie beschouwt de eigenaar van de website als de eerstelijnsactor die aan de gebruikers informatie moet verstrekken en hun voorafgaande toestemming moet verkrijgen.

4.2 Websitebeheerder

180. De websitebeheerder kan aan de oorsprong liggen van de installatie, de raadpleging of de verdere verwerking van metabestanden. Hij verzamelt met name persoonsgegevens bij de gebruiker (gebruikersprofiel, IP-adres, geheugenlocatie, taal van het besturingssysteem, enz...). voor rekening van de eigenaar van de website. Hij handelt als de gegevensverwerker van de eigenaar van de website, en is gedekt door een overeenkomst voor onderaanneming³⁴, of hij handelt als personeelslid van de verantwoordelijke voor de verwerking en is onderworpen aan een arbeidsreglement en een functiebeschrijving.

181. De beheerder is aansprakelijk als hij cookies verwerkt met persoonsgegevens buiten het kader dat werd vastgelegd door de verantwoordelijke voor de verwerking: hij wordt dan zelf de verantwoordelijke voor de verwerking voor zijn eigen doeleinden³⁵.

4.3. De uitgever van de website

182. De uitgever van de website ontwikkelt een website en werkt ze uit voor rekening van de eigenaar van de website.

183. Hij moet met name de eigenaar van de website inlichten over de ingezette metabestanden.

4.3 Webhost

184. In het algemeen maakt de webhost gebruik van metabestanden om tegemoet te komen aan de behoefte aan statistieken.

185. De Commissie meent dat de webhost de host ervan moet verwittigen dat dergelijke processen werden ingevoerd zodat die laatste, indien nodig, de bezoekers over hun rechten kan informeren.

4.4 Advertentienetwerk

³⁴ Zie WVP, artikelen 1, §4 15bis, 16 §1 en §4.

³⁵ Zie WVP, artikel 16 en het Advies van de Groep Artikel 29 nr. 1/2010 van 16 februari 2010 voer over de begrippen "voor de verwerking verantwoordelijke" en "verwerker": http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp169_fr.pdf.

186. De eigenaar van de website (de verdeler) verhuurt ruimte op zijn website aan de advertentienetwerken zodat zij kunnen adverteren, gewoonlijk onder de vorm van banners of knoppen (bijv. de knoppen voor de sociale netwerken van het "I like"-type³⁶, die geassocieerd zijn met derde partij cookies.
187. De advertentienetwerkwerkaanbieder kan beschouwd worden als verantwoordelijk voor de verwerking omdat hij de doeleinden of de essentiële middelen bepaalt van de gegevensverwerking in het kader van het gebruik van cookies voor reclamedoeleinden. Omdat het plaatsen van of de toegang tot cookies voor reclamedoeleinden voorvalt tijdens een raadpleging van de site van de eigenaar, beschouwt de Commissie hen als medeverantwoordelijk voor alle verrichtingen van de verwerking die in reclame resulteren.
188. De Commissie dringt erop aan dat de dienstenovereenkomsten die werden afgesloten tussen de eigenaar van de website en de reclamenetwerken eenieders verantwoordelijkheid bepalen met name voor het verkrijgen van de toestemming en de voorafgaande informatie.
189. Het is evenwel niet altijd mogelijk om overeenkomsten af te sluiten met de aanbieders van banners of "knoppen" omdat deze hun eigen gebruiksvoorwaarden opdringen. De eigenaar van de website, eventueel via de tussenkomst van de websitebeheerder, moet er dus voor instaan dat deze aanbieders de verplichtingen naleven die voortvloeien uit de WVP en artikel 129 van de wet elektronische communicatie. De eigenaar van de website blijft verantwoordelijk, los van het gedrag van de reclameaanbieder. Indien nodig, moet de eigenaar van de website beroep doen op een andere reclameaanbieder die de verplichtingen, die voortvloeien uit de WVP en de WEC, naleeft

4.5 Adverteerder

190. Zodra de adverteerder geen beroep doet op een advertentienetwerk, kan hij cookies integreren in de inhoud van zijn advertenties die verspreid worden op de website van de eigenaar van de website.
191. De Commissie dringt er andermaal op aan dat in de afgesloten dienstencontracten tussen de website-eigenaar (eventueel via zijn websitebeheerder) en de adverteerder, ieders verantwoordelijkheid uitdrukkelijk wordt omschreven, met name met betrekking tot het verkrijgen van de voorafgaande toestemming en het verstrekken van de voorafgaande informatie. De eigenaar van de website (eventueel via zijn websitebeheerder) moet ervoor instaan dat deze gebruiksvoorwaarden overeenstemmen met de verplichtingen die voortvloeien

³⁶ In die context worden websitebeheerders die reclameruimte verkopen ook verspreiders genoemd.

uit de WVP en artikel 129 van de wet elektronische communicatie en worden nageleefd door deze adverteerders.

192. De Commissie acht het nodig eraan te herinneren dat het iedere website vrijstaat om reclameruimte aan te bieden aan adverteerders als die advertenties geen informatieopslag op de werkpost van de bezoeker met zich meebrengt noch een mededeling van persoonlijke informatie naar de website of de adverteerder. Het recht op publiciteit of marketing in de algemene betekenis, wordt maar ingeperkt als de grondrechten van personen in het gedrang komen, met name het recht om de controle te behouden over zijn persoonsgegevens.

5. Het rechtmatigheidsprincipe van de verwerking bij het gebruik van cookies

5.1. Algemene principes

193. Artikel 5 van de WVP somt limitatief de gevallen op waarin een verwerking van persoonsgegevens mag worden verricht.

194. Voor een verwerking met behulp van cookies, zijn slechts bepaalde van die gevallen van toepassing. Het gaat voornamelijk over de voorafgaande toestemming van de gebruiker, een directe of indirecte contractuele relatie of het gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke voor de verwerking op voorwaarde dat het belang van de betrokken persoon niet prevaleert (afweging van het gerechtvaardigd belang).

195. Artikel 129 van de WEC legt het rechtmatigheids criterium op van de ondubbelzinnige toestemming van de gebruiker omdat de metabestanden op zijn werkpost worden opgeslagen en gelezen.

196. Een verwerking middels metabestanden die niet valt binnen het toepassingsgebied van artikel 129 van de wet elektronische communicaties, kan theoretisch gerechtvaardigd zijn als die strikt "noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst waarbij de betrokkene partij is of voor de uitvoering van maatregelen die aan het sluiten van die overeenkomst voorafgaan en die op verzoek van de betrokkene zijn genomen". De Commissie herinnert eraan dat deze geen grondslag biedt voor de verdere cultivering van de klanten- en/of prospectenrelatie³⁷.

197. Ook de verwerking die "noodzakelijk is voor de behartiging van het gerechtvaardigde belang van de verantwoordelijke voor de verwerking of van de derde aan wie de gegevens worden

³⁷ Cfr. Aanbeveling nr. 02/2013 van 30 januari 2013 betreffende direct marketing en bescherming van persoonsgegevens: http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/aanbeveling_02_2013.pdf, punt 36.

verstrekt, mits het belang of de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokkene die aanspraak maakt op bescherming uit hoofde van deze wet, niet zwaarder doorwegen” kan ook de verwerking met behulp van metabestanden –die niet onderworpen is aan artikel 129 van de WEC – rechtvaardigen. De Commissie herinnert eraan dat het veel moeilijker is om een belangenevenwicht aan te tonen wanneer er geen enkele of slechts een zeer vluchtige relatie is tussen de betrokkene en de verantwoordelijke voor de verwerking³⁸.

5.2. Voorafgaande informatie

198. Punt 1, 1ste lid van het artikel 129 van de WEC bepaalt dat de opslag van cookies of het verkrijgen van toegang tot de reeds opgeslagen cookies op de eindapparatuur van een abonnee of een gebruiker alleen is toegelaten op voorwaarde dat die laatsten overeenkomstig de in de WVP bepaalde voorwaarden, duidelijke en precieze informatie ontvangen over de doeleinden van de verwerking en over hun rechten op grond van de WVP.

199. De inhoud van de informatieplicht bedoeld in dit artikel staat beschreven in artikel 9, §1 van de WVP aangezien de gegevens in kwestie rechtstreeks of onrechtstreeks in een onlinecontext verkregen werden bij de betrokken persoon. De Commissie herinnert eraan dat vooral uitdrukkelijk moet worden omschreven: de identiteit van de verantwoordelijke voor de verwerking, de doeleinden van de verwerking, de ontvangers van de gegevens en het bestaan van een recht op toegang voor de betrokken persoon.

200. Betreffende de manier waarop de informatie moet worden verstrekt, bepaalt artikel 129, 1ste lid, 1° van de WEC uitdrukkelijk dat die verstrekte informatie helder en precies moet zijn. Considerans 25 van de Richtlijn “privacy en elektronische communicatie” voegt eraan toe dat de methodes om informatie te verstrekken zo gebruiksvriendelijk mogelijk moeten zijn. De Commissie dringt erop aan dat die manier om de informatie te tonen op de internetsites wordt overgenomen.

5.3. Toestemming voorafgaand aan de verwerking

201. De opslag van cookies of het verkrijgen van toegang tot cookies die reeds zijn opgeslagen in de eindapparatuur van de abonnee of de gebruiker, is uitsluitend toegelaten als die laatsten hun toestemming hebben gegeven nadat ze - zoals hierboven uiteengezet - werden geïnformeerd.

³⁸ Cfr. Aanbeveling nr. 02/2013 van 30 januari 2013 betreffende direct marketing en bescherming van persoonsgegevens: http://www.privacycommission.be/sites/privacycommission/files/documents/aanbeveling_02_2013.pdf, punt 49.

202. De Franstalige versie van de Richtlijn "recht van de burgers"³⁹ maakt nogal onhandig gebruik van het woord "accord", terwijl dit begrip niet werd opgenomen in de definities van de Richtlijn privacy en elektronische communicatie die ze amendeert⁴⁰. De Nederlandstalige en Engelstalige versies gebruiken uitdrukkelijk de term "toestemming". De Belgische wetgever heeft gelukkig terecht die laatste term gebruikt.
203. In considerans 66 van de Richtlijn "Recht van de burgers", wordt zonder te verwijzen naar de toestemming, melding gemaakt van een recht op weigering voor de gebruikers. De Commissie betreurt deze uitdrukking omdat ze verwarring zaait aangaande het toepassingsgebied van de toestemming. Het recht op weigering stemt inderdaad overeen met het oude "opt-out"-stelsel.
204. Welnu, artikel 2, f) van de Richtlijn Privacy en elektronische communicatie vermelden uitdrukkelijk dat de "toestemming" van een gebruiker of abonnee overeenstemt met de "toestemming" van de betrokken persoon" zoals omschreven in de Richtlijn 95/46 betreffende de bescherming van persoonsgegevens⁴¹.
205. Artikel 2, h) van deze Richtlijn bescherming persoonsgegevens⁴² definieert het begrip als volgt: "elke vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting waarmee de betrokkene aanvaardt dat hem/haar betreffende persoonsgegevens worden verwerkt". Deze definitie wordt bijna letterlijk overgenomen door artikel 1, § 8 van de WVP⁴³.
206. De Commissie herinnert eraan dat de toestemming overeenkomstig artikel 5, h van de WVP, ook ondubbelzinnig moet zijn om te kunnen dienen als juridische grond voor een verwerking van persoonsgegevens.
207. De Commissie is bijgevolg van oordeel dat het begrip toestemming zoals omschreven in artikel 129 van de WEC overeenstemt met het begrip toestemming zoals omschreven in de artikelen 1, §8 en 5, h van de WVP.

³⁹ Zie punt 2 en voetnoot 4.

⁴⁰ De CNIL stelt in haar *fiche pratique* het woord accord gelijk aan toestemming "Ce que le Paquet Télécom change pour les cookies" (wat er met het Telecompakket verandert voor de cookies): <http://www.cnil.fr/en-savori-plus/fiches-pratiques/fiche/article/ce-que-le-paquet-telecom-change-pour-les-cookies>.

⁴¹ Zie ook considerans 17 van die Richtlijn.

⁴² Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens, officieuze geconsolideerde versie is beschikbaar op het adres: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1995L0046:20031120:NL:PDF>.

⁴³ "Elke vrije, specifieke en op informatie berustende wilsuiting, waarmee de betrokkene of zijn wettelijke vertegenwoordiger aanvaardt dat persoonsgegevens betreffende de betrokkene worden verwerkt".

208. Net als de Groep van het artikel 29, is de Commissie van mening dat de toestemming moeten worden verkregen nog voor gestart wordt met de gegevensverwerking⁴⁴. Hoewel artikel 129 van de WEC geen gebruik maakt van de term "voorafgaand" naast het begrip "toestemming", kan de inhoud van de bepaling niet anders geïnterpreteerd worden⁴⁵. Een verwerking van persoonsgegevens die wordt verricht voor er toestemming werd verkregen, is in ieder geval onwettelijk, gelet op artikel 5 van de WVP.

5.4. Geldigheid van de toestemming

209. De Commissie stelt vast dat de manier waarop de toestemming wordt verkregen in de praktijk sterk van elkaar verschilt.

210. De Commissie wenst uitdrukkelijk de elementen te omschrijven die essentieel zijn voor de vereiste toestemming, zoals hierboven uiteengezet⁴⁶.

211. Ter herinnering: een geldige toestemming moet vrij, specifiek en geïnformeerd zijn. Zodra er sprake is van persoonsgegevens, moet de toestemming ook ondubbelzinnig zijn.

212. Om een vrije toestemming te kunnen geven, moet de gebruiker kunnen kiezen en zonder dat hij onder druk wordt gezet met belangrijke negatieve gevolgen in het geval hij zijn toestemming niet zou geven.

213. De verplichting van een specifieke toestemming brengt met zich mee dat een algemene toestemming die werd gegeven zonder duidelijk geïnformeerd te zijn van de exacte doeleinden van de verwerking, ongeldig is.

214. Een geïnformeerde toestemming betekent dat de informatie altijd de toestemming voorafgaat.

215. Opdat de toestemming als ondubbelzinnig zou worden beschouwd, moet de procedure voor het verkrijgen van de toestemming geen enkele twijfel laten bestaan over de intentie van de gebruiker om zijn toestemming te geven.

5.5. Vorm van de toestemming

⁴⁴ Advies van de Groep van het Artikel 29 15/2011 van 13 juli 2011 betreffende definitie van het begrip toestemming, blz. 35, http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_en.pdf.

⁴⁵ "De opslag van informatie of het verkrijgen van toegang tot informatie is slechts toegestaan op voorwaarde dat:

2° de abonnee of eindgebruiker zijn toestemming heeft gegeven na ingelicht te zijn overeenkomstig de bepalingen in 1°".

⁴⁶ De verantwoordelijke voor de verwerking moet kunnen aantonen dat hij een geldige en onbetwistbare toestemming heeft verkregen. Zie hiervoor Advies van de Groep van het Artikel 29 15/2011 van 13 juli 2011 betreffende definitie van toestemming, blz. 35, http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_nl.pdf.

216. De Commissie is van oordeel dat er in principe geen specifieke vorm van de toestemming bestaat⁴⁷. De verantwoordelijke voor de verwerking kan een procedure invoeren om de uitdrukkelijke toestemming te verkrijgen of gebruik maken van een mechanisme dat resulteert in een impliciete en duidelijke toestemming. Zo is het mogelijk om de toestemming af te leiden uit bepaalde handelingen.

217. De Commissie herinnert er evenwel aan dat het noodzakelijk is om een ondubbelzinnige toestemming te verkrijgen als er persoonsgegevens worden verwerkt zoals hierboven werd vermeld, en dat dit de mogelijkheden beperkt om de inactiviteit van de gebruiker als een geldige toestemming te beschouwen.

5.6. Geldigheidsduur van de toestemming

218. De Commissie meent dat eens de gebruiker uitdrukkelijk heeft toegestemd, het niet meer nodig is om hem opnieuw zijn toestemming te vragen voor het plaatsen van een cookie met hetzelfde doeleinde en die afkomstig is van dezelfde aanbieder⁴⁸. De Commissie verzoekt de verantwoordelijke voor de verwerking evenwel om de draagwijdte van de toestemming in de tijd te beperken, vooral als de toestemming impliciet werd verkregen of als die toestemming betrekking had op tracking-metabestanden.

5.7. Uitzonderingen op de voorafgaande toestemming

219. Het 2de lid van artikel 129 van de WEC voert twee uitzonderingen in op de voorafgaande toestemming van de betrokken persoon. Het betreft de technische opslag van informatie of de toegang tot informatie opgeslagen in de eindapparatuur van een abonnee of een eindgebruiker met als uitsluitend doel:

- 1ste criterium: de verzending van een communicatie via een elektronisch communicatienetwerk (bijv. wanneer de verbinding het noodzakelijk maakt dat de gebruiker geregistreerd wordt bij de verantwoordelijke voor de verwerking);
- 2de criterium: om een uitdrukkelijke door de abonnee of eindgebruiker gevraagde dienst te leveren wanneer dit hiervoor strikt noodzakelijk is (bijv. online aankopen).

220. Niettemin blijft het recht om geïnformeerd te zijn zoals bedoeld in artikel 9 van de WVP nog altijd van toepassing wanneer er persoonsgegevens worden verwerkt. De wetgever bevestigt dit

⁴⁷ De verantwoordelijke voor de verwerking moet kunnen aantonen dat hij een geldige en onbetwistbare toestemming heeft gekregen. Zie het advies 15/2011 van 13 juli 2011 van de Groep van het artikel 29 over de definitie van de toestemming: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29-documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp187_nl.pdf.

⁴⁸ Zie hiervoor Advies 16/2011 van 8 december 2011 van de Groep 29 over de Best Practice Recommendation on Online Behavioural Advertising van EASA/IAB: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2011/wp188_nl.pdf.

uitdrukkelijk door te bepalen dat de toestemming de verantwoordelijke voor de verwerking niet vrijstelt van de verplichtingen opgelegd krachtens de WVP⁴⁹.

221. Aangezien de metabestandentechniek met zich meebrengt dat de gegevens rechtstreeks bij de gebruiker worden ingewonnen, besluit de Commissie dat aan die laatste informatie moet worden verstrekt ten laatste op het ogenblik dat de persoonsgegevens worden verkregen.

Concrete gevallen van vrijstelling⁵⁰

222. Bepaalde cookies (de essentiële cookies – definitie supra, Dossier I, punt 1.6) kunnen worden vrijgesteld van de voorafgaande toestemming onder de hierboven opgesomde voorwaarden indien ze niet voor bijkomende doeleinden worden gebruikt.

223. De Commissie somt hieronder voorbeelden op van cookies die kunnen worden vrijgesteld van de toestemming volgens het eerste of het tweede criterium van het 2de lid van artikel 129 van de WEC. Behoudens nadere gegevens, gaat het over de sessiecookies. Er worden ook voorbeelden gegeven van niet vrijgestelde cookies.

Vrijgestelde cookies volgens het eerste criterium

224. :Het gaat om de hiernavolgende cookies:

- De sessiecookies, opvolging van het bezoek en herkomst van het bezoek op voorwaarde dat ze uitsluitend anoniem worden geanalyseerd⁵¹.
- De prestatiecookies of de load balancing cookies op voorwaarde dat ze uitsluitend anoniem worden geanalyseerd.

225. Deze cookies kunnen gegroepeerd of vergeleken worden voor statistische doeleinden en voor de technische verbetering van de website.

Vrijgestelde cookies volgens het tweede criterium

226. Het betreffen de hiernavolgende cookies:

⁴⁹ Artikel 129, 3de lid van de wet elektronische communicatie.

⁵⁰ Cf. Advies 04/2012 van 7 juni 2012 over ontheffing van de toestemmingsverplichting voor cookies: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp194_nl.pdf.

⁵¹ Het begrip anonieme gegevens wordt gedefinieerd in artikel 1, 5° van de het koninklijk besluit van 13 februari 2001 houdende uitvoering van de WVP, als gegevens die niet in verband kunnen worden gebracht met een geïdentificeerd of identificeerbaar persoon en die geen persoonsgegevens zijn.

- De cookies voor gebruikersinput: deze worden gebruikt om een spoor te behouden van de input van de gebruiker, bijvoorbeeld in een formulier van meerdere (web)pagina's of in een winkelmandje.
- De cookies die noodzakelijk zijn voor de authenticatie gedurende de sessie
- Op de gebruiker gerichte beveiligingscookies.
bijvoorbeeld de gegevens die noodzakelijk zijn voor een codering of de veiligheid van een dienst die een gebruiker uitdrukkelijk heeft gevraagd,
- Sessiecookies voor multimediaspelers
- Cookies voor aanpassing van de gebruikersinterface.
Deze cookies omvatten de uitdrukkelijk vermelde voorkeuren van de gebruikers voor een dienst, zoals bijvoorbeeld de taalkeuze. Een bijkomende informatie ten aanzien van de gemaakte keuze laat toe de voorkeur langer te bewaren dan de tijd van de sessie zelf.

Concrete gevallen waarvoor geen vrijstelling is

227. Het gaat met name over deze cookies:

- Tracking cookies van sociale netwerken plug-ins
de voormelde sociale netwerkplug-ins kunnen ook gebruikt worden om gebruikers op te sporen, of zij nu lid zijn van het netwerk of niet, met behulp van cookies van de derde partij voor bijkomende doeleinden zoals marketing op basis van surfgedrag. Dit doeleinde vereist de specifieke toestemming van de gebruiker.
- Advertentiecookies
Deze cookies kunnen het surfgedrag van een potentiële gebruiker op meerdere verschillende websites opsporen zodat kan bepaald worden welke reclames aan hem moeten worden getoond.

Het bijzondere geval van de analysecookies

228. Het betreffen cookies die de websitebeheerders in staat stellen het mediumbereik van hun site te meten.

229. Volgens de Groep 29 *“is het echter niet waarschijnlijk dat analysecookies van de eerste partij een privacyrisico opleveren, indien zij strikt worden beperkt tot geaggregeerde statistieken ten behoeve van de website-exploitant en worden ingezet door websites die in hun privacybeleid al duidelijke informatie geven over deze cookies en passende privacywaarborgen bieden”⁵².*

⁵² Cf. Advies 04/2012 van 7 juni 2012 over ontheffing van de toestemmingsverplichting voor cookies: http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2012/wp194_nl.pdf, blz. 11.

Er wordt nog aan toegevoegd: "*Mocht artikel 5, lid 3, van Richtlijn 2002/58/EG worden herzien, dan is het passend dat de Europese wetgever overweegt een derde ontheffingscriterium toe te voegen voor cookies die strikt beperkt zijn tot cookies van de eerste partij ten behoeve van geanonimiseerde en geaggregeerde statistieken*".

230. De Franse persoonsgegevensbeschermingsautoriteit, de *Commission Nationale de l'Informatique et des Libertés* (CNIL), besliste dat deze cookies onder bepaalde voorwaarden kunnen worden ingezet zonder een voorafgaande toestemming van de betrokken persoon, enerzijds rekening houdend met het specifieke doeleinden van deze cookies en anderzijds het zeer beperkte risico voor de bescherming van de privacy die dit soort verwerkingen met zich meebrengt⁵³. Om dit te kunnen realiseren heeft zij een aantal bijzondere voorwaarden geformuleerd, namelijk de eerbiediging van de rechten van de betrokken personen, de precieze geolocatie van de internetgebruiker wordt beperkt tot op niveau van de stad en een anonieme en beperkte bewaring van de informatie. Die uitzondering slaat evenwel niet op de vergelijking of de kruising van persoonsgegevens die zonder de specifieke toestemming door bepaalde nationale wetgevingen verboden is (met name de Belgische en de Franse)⁵⁴.

231. De Commissie is ondanks dit standpunt de mening toegedaan dat het aan de wetgever⁵⁵ is om opheldering te brengen in de problematiek die wordt veroorzaakt door het feit dat de analysecookies van de eerste partij niet vrijgesteld worden van de toestemming van de gebruikers.

232. Voor de websites die vallen onder de Belgische wetgeving, biedt het koninklijk besluit van 13 februari 2001 ter uitvoering van de WVP, de mogelijkheid gegevens te verwerken voor statistische doeleinden nadat ze werden gecodeerd⁵⁶ (bijvoorbeeld door een "hashing" die een longitudinale vergelijking mogelijk maken). Die verwerkingen zijn onderworpen aan de voorwaarden als omschreven in de artikelen 7 tot 17 en 23 van dit koninklijk besluit".

6. Rechten van de betrokken persoon

⁵³ Zie artikel 6 van de Délibération nr. 2013-378 van 5 december 2013 portant adoption d'une recommandation relative aux cookies et autres traceurs visés par l'article 32II de la loi du 6 janvier 1978: <http://www.cnil.fr/documentation/deliberation/delib/300> en de praktische fiche van 26 april 2012 "Ce que le Paquet Télécom change pour les cookies" (wat er met het Telecompakket verandert voor de cookies): <http://www.cnil.fr/en-savoir-plus/fiches-pratiques/fiche/article/ce-que-le-paquet-telecom-change-pour-les-cookies>, II, 5.

⁵⁴ In toepassing van dit verbod op gegevensvergelijking en als voorbeeld vereist het gebruik van Google Analytics in Frankrijk en in België een toestemming, maar dit is niet het geval in Duitsland.

⁵⁵ In Nederland werd een dergelijke wetsvoorstel ingediend: <http://www.zdnet.be/nieuws/149467/nederlandse-cookiewet-wordt-milder-voor-analytics>.

⁵⁶ Het begrip gecodeerde gegevens wordt omschreven in het koninklijk besluit van 13 februari 2001 ter uitvoering van de WVP, in artikel 1, 3°: *gecodeerde persoonsgegevens "persoonsgegevens die slechts door middel van een code in verband kunnen worden gebracht met een geïdentificeerd of identificeerbaar persoon"*.

6.1. In rechte

233. Naast zijn recht op informatie over de inhoud en het cookiesgebruik, is de Commissie van oordeel dat de gebruiker ook een recht heeft op toegang, verbetering en schrapping van persoonsgegevens die met behulp van cookies werden verzameld.

234. Het recht op toegang en verbetering zijn respectievelijk vastgesteld in de artikelen 10 en 12, §1, 1ste lid van de WVP.

235. De WEC bepaalt uitdrukkelijk dat de verantwoordelijke voor de verwerking aan de abonnee of de eindgebruiker gratis de mogelijkheid biedt om op een eenvoudige manier zijn toestemming in te trekken⁵⁷.

236. Met deze bepaling is de wetgever verder gegaan dan de WVP die in haar artikel 12 §1, 2de lid bepaalt dat iedere persoon die voor een bepaalde verwerking van persoonsgegevens zijn ondubbelzinnig toestemming heeft gegeven, het recht heeft zich te verzetten tegen de verwerking van zijn gegevens mits hij ernstige en rechtmatige redenen kan aantonen die in verband staan met een bijzondere situatie. Namelijk wanneer er een bijzonder risico bestaat voor de betrokken persoon, te beoordelen per geval.

237. Deze specifieke bepaling uit de WEC maakt het ook mogelijk om de toestemming in te trekken in de gevallen waar gebruikt wordt gemaakt van cookies die geen betrekking hebben op persoonsgegevens.

6.2. In de praktijk

238. De Commissie stelt vast dat de uitoefening van het toegangsrecht praktische en technische moeilijkheden opleveren waardoor dit recht voor de gegevens die opgeslagen zijn op de werkpost van de gebruiker een zeer theoretisch recht wordt.

239. Als het niet mogelijk is om de opgeslagen informatie te raadplegen, moet de verantwoordelijke voor de verwerking (de eigenaar van de website) niet alleen alle noodzakelijke informatie verschaffen over de doeleinden en de reële inhoud van de cookies maar ook de werkwijze beschrijven om ze te wissen. Het uitwissen impliceert een verzet tegen iedere nieuwe deponering van cookies zonder nieuwe toestemming.

⁵⁷ 4de lid van artikel 129 van de WEC.

240. Daarom moet de verantwoordelijke voor de verwerking voor de persoonsgegevens die werden ingezameld met behulp van cookies of metabestanden, aan de betrokken persoon de mogelijkheid bieden zijn rechten uit te oefenen.

7. Het kwaliteitsbeginsel van de gegevens

7.1. Doeleinde van de verwerking

241. Artikel 129, 1ste lid, 1° van de WEC vereist dat aan de gebruiker duidelijke en precieze informatie wordt verstrekt over de doeleinden van de verwerking, of die nu wel of niet betrekking heeft op persoonsgegevens.

242. Dit stemt overeen met de verplichtingen van artikel 4, §1, 2° van de WVP dat bepaalt dat persoonsgegevens worden verzameld voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en rechtmatige doeleinden.

243. Artikel 4, §1, 2° van de WVP verbiedt het verder (secundair), onverenigbaar gebruik ten aanzien van de oorspronkelijke doeleinden van de opslag van of de toegang tot persoonsgegevens. Er kan dus in principe geen sprake van zijn dat die gegevens worden gebruikt voor andere diensten of andere doeleinden.

7.2. Proportionaliteit en bewaring van de gegevens

244. De opgeslagen en verzamelde persoonsgegevens moeten toereikend, ter zake dienend en niet overmatig zijn uitgaande van de doeleinden waarvoor ze werden verkregen⁵⁸.

245. Hoewel de sessiecookies worden vernietigd nadat de verbinding van de bezochte site is afgebroken, kunnen de permanente cookies niet onbeperkt bewaard worden.

246. De verzamelde en opgeslagen informatie in een cookie moet worden verwijderd zodra die niet meer noodzakelijk is voor het nagestreefde doeleinde.

247. De Commissie dringt er bovendien op aan dat de informatie die wordt ingezameld bij iedere aanmaak en lezing van een cookie, onmiddellijk wordt gewist zodra het niet langer noodzakelijk is om ze te bewaren.

8. Verdere verwerkingen

⁵⁸ Artikel 4, §1, 3° van de WVP.

248. De diverse cookies en de metabestanden worden gemaakt, uitgewisseld en verwerkt volgens een van de eerste doeleinden als bedoeld onder punt 7.1. en in naleving van de WVP, met name de vereisten inzake de informatieverstrekking en voorafgaande toestemming. Maar deze cookies, metabestanden, logs, loggings en andere sporen kunnen ook voor andere doeleinden verder worden verwerkt.

249. Krachtens artikel 4, §1, 2° van de WVP dienen persoonsgegevens "*niet verder te worden verwerkt op een wijze die, rekening houdend met alle relevante factoren, met name met de redelijke verwachtingen van de betrokkene en met de toepasselijke wettelijke en reglementaire bepalingen, onverenigbaar is met die doeleinden*".

9. Andere verplichtingen van de verantwoordelijke voor de verwerking

9.1. Beveiliging van de verwerking

250. Om er zeker van te zijn dat de persoonsgegevens beveiligd zijn, moet de verantwoordelijke voor de verwerking de nodige technische en organisatorische maatregelen nemen om die gegevens te beschermen tegen moedwillige of onopzettelijke vernietiging, tegen onopzettelijk verlies en ook tegen een wijziging, toegang of iedere andere niet-gemachtigde verwerking⁵⁹.

9.2. Aangifte van de verwerking

251. Omdat de opslag en de lezing van de informatie betrekking hebben op persoonsgegevens in het kader van het gebruik van cookies, is er sprake van een verwerking die moet worden aangegeven overeenkomstig artikel 17 van de WVP.

252. Bijgevolg verzoekt de Commissie de verantwoordelijke van dit soort verwerking om bij de Commissie een aangifte te doen of om een eerdere bij de Commissie ingediende aangifte verder aan te vullen, behalve als het cookie beantwoordt aan een reeds aangegeven doeleinde.

9.3. Doorgifte buiten de EU

253. Als de informatie die wordt verzameld bij de aanmaak of iedere lezing van een cookie door een verantwoordelijke voor de verwerking met vestiging op het Belgisch grondgebied, wordt doorgegeven naar machines gevestigd buiten de Europese Unie, moet de verantwoordelijke voor de verwerking de bepalingen naleven vermeld in de artikelen 21 en 22 van de WVP.

⁵⁹ Artikel 16, §4 van de WVP.

10. Aanbevelingen

254. Om te garanderen dat de gebruikers beter worden beschermd, heeft het nieuwe regelgevend kader inzake cookies het regime van de voorafgaande, geïnformeerde toestemming ingevoerd, dat overigens berust op de principes van de WVP.

255. De Commissie formuleert hieronder een reeks aanbevelingen die de verantwoordelijke voor de verwerking moet helpen bij de invoering van mechanismen die tegemoetkomen aan hun verplichtingen inzake de voorafgaande informatie en het verkrijgen van de voorafgaande toestemming van de gebruikers in het kader van de verwerking van metabestanden.

10.1. Informatieplicht

256. De verantwoordelijke voor de verwerking moet ervoor instaan dat de informatie over de metabestanden bestemd voor de gebruikers, toegankelijk en volledig is, overeenkomstig de principes omschreven onder punt 5.

Voorafgaande verwittiging

257. Het hierna onderzocht mechanisme voor het verkrijgen van de toestemming moet een duidelijke, begrijpelijke en zichtbare verwittiging geven over het gebruik van cookies. Deze verwittiging moet leiden naar een volledige informatie over het gevoerde cookiesbeleid.

Toegankelijkheid

258. De websitebeheerder moet de complete informatie over zijn cookiesbeleid tonen in een rubriek op zijn website en moet vanop iedere pagina toegankelijk zijn en zichtbaar naar verwezen worden.

259. De adverteerders of de advertentienetwerken die cookies plaatsen moeten in de nabijheid van de advertentieruimtes een link plaatsen die doorverwijst naar de rubriek op hun website of naar een gecentraliseerd platform naar keuze of naar exhaustieve informatie over het gevoerde cookiesbeleid⁶⁰.

Inhoud

⁶⁰ Naar voorbeeld van wet deze website voorstelt: <http://www.youronlinechoices.com>, beheerd door het Interactive Advertising Bureau (IAB), of dit mechanisme moet zich inschrijven in het optin-systeem.

260. De informatie over cookies moet bij voorkeur verstrekt worden per soort cookie of categorie doeleinden van deze cookies.

261. De informatie moet de volgende elementen bevatten:

- de doeleinden van de inschrijvingen en/of de toegangen van ieder type cookie of categorie doeleinden van deze cookies;
- de categorieën van de opgeslagen informatie
- bewaartermijnen van de informatie;
- de modaliteiten voor het schrappen van de informatie;
- de middelen op zich tegen de verwerking te verzetten;
- de eventuele mededelingen aan derden en de informatie die hen werd verstrekt.

10.2. De toestemming van de gebruiker verkrijgen

262. De gebruiker zou vrij moeten kunnen kiezen tussen de mogelijkheid om bepaalde of alle cookies te aanvaarden of om alle of bepaalde cookies te weigeren en de mogelijkheid behouden om de parameters voor cookies te wijzigen op een later tijdstip⁶¹.

263. Het wordt dus afgeraden om gebruik te maken van mechanismen die uitsluitend de optie aanbieden van een onvoorwaardelijke toestemming zonder een keuze te laten volgens de verschillende cookies of ten minste volgens bepaalde van die cookies⁶². In ieder geval zouden de gebruikers tenminste een echte keuze moeten krijgen voor de cookies voor advertentiedoeleinden.

264. De keuze gebeurt middels een positieve actie van de gebruiker (bijv. klikken of een vakje aanvinken) waaruit de verantwoordelijke voor de verwerking ondubbelzinnig kan afleiden dat het een toestemming betreft. De toestemming moet specifiek zijn voor de doeleinden waarover de gebruiker uitdrukkelijk geïnformeerd is.

265. De Commissie is van mening dat het verder surfen ("further browsing") kan aanzien worden als een positieve actie waarmee de gebruiker zijn toestemming geeft. Het verder surfen kan pas als een geldige toestemming worden beschouwd als:

- de kennisgeving over cookies voldoende zichtbaar en duidelijk is en op zodanige wijze wordt getoond op de homepage dat deze niet overgeslagen kan worden;

⁶¹ Zie Working Paper van de Groep van het artikel 29/02/2013 van 2 oktober 2013 : providing guidance on obtaining consent for cookies, http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2013/wp208_en.pdf, blz. 5.

⁶² De Groep van het artikel 29 geeft een toelichting dat gebaseerd is op considerans 25 van de richtlijn privacy en elektronische communicatie, ibidem, blz. 5.

- de kennisgeving over cookies uitdrukkelijk en goed zichtbaar vermeldt dat het verder surfen op de website kan beschouwd worden als een toestemming;
- de kennisgeving zichtbaar blijft zolang de bezoeker het surfen niet heeft verdergezet.

266. Als een gebruiker geen actieve actie onderneemt, kan dit niet beschouwd worden als een geldige toestemming.

267. De Commissie verzoekt de verantwoordelijken voor de verwerking ervoor te zorgen een weigering van cookies voor de gebruiker geen negatieve gevolgen heeft, bijvoorbeeld dat het totaal onmogelijk zou zijn om toegang te hebben tot de website. Zij begrijpt evenwel dat ingevolge deze keuze, bepaalde diensten technisch ontoegankelijk worden.

268. De Commissie voegt eraan toe dat de gebruikers bij de bestaande browsers geen mogelijkheid krijgen om zich uit te spreken over het cookiesbeleid dat die laatsten willen doorvoeren, tenzij de gebruiker via zijn parameters alle cookies heeft gebannen⁶³. Die parameters bieden aan de gebruiker inderdaad niet de mogelijkheid om zijn keuze volgens zijn doeleinden te nuanceren.

269. Wanneer een website gebruik maakt van meerdere cookies of cookies die meerdere doeleinden nastreven, is het niet noodzakelijk om voor elke cookie een toestemming te verkrijgen als die verstrekte informatie voor elk doeleinden voldoende uitdrukkelijk is omschreven. Eens de verantwoordelijke voor de verwerking de toestemming heeft gekregen van de gebruiker, is het niet nodig om bij elk bezoek opnieuw zijn toestemming te verkrijgen.

270. Aangaande de vorm is het gebruik van klassieke pop-ups af te raden omdat zij zich op een opdringerige manier vertonen en omdat de meeste recente browsers ze blokkeren.

271. De Commissie geeft hieronder een aantal voorbeelden (niet-limitatieve) van technieken om de toestemming van de gebruikers te verkrijgen.

Kennisgevingszone

272. In deze ruimte kan de gebruiker zijn keuze maken.

273. De Commissie is van oordeel dat een banner zichtbaar in een zijveld bovenaan of onderaan de ideaal zou zijn om de aandacht te trekken van de gebruiker.

⁶³ De Commissie denkt hierbij met name aan de privé surfmodus die werden ontwikkeld door de belangrijkste browsers.

274. Dit zou zichtbaar moeten blijven zolang de gebruiker zijn keuze niet heeft gemaakt of een positieve actie verrichtte die gelijk staat met het sluiten van de zone.

Startpagina

275. De toestemming van de gebruiker kan ook verkregen worden bij de startpagina die verschijnt op het ogenblik dat de website wordt geopend, op de pagina zelf of via een banner in superpositie.

276. Een dergelijke techniek mag worden gebruikt wanneer het bezoek van de gebruiker aan de website vereist dat hij een keuze maakt (bijvoorbeeld om toegang te hebben tot een website met mogelijks beledigende inhoud) of dat hij bepaalde informatie moet verstrekken (bijvoorbeeld om te controleren of hij de vereiste leeftijd heeft om toegang te mogen hebben tot de website).

277. Om te beantwoorden aan de informatievoorwaarde dat iedere toestemming moet voorafgaan; moet de pagina de mogelijkheid geven om kennis te nemen van de nodige informatie: doeleinden, betrokken categorieën cookies, etc.

Aanvinkvakjes bij de inschrijving of controleknoppen

278. Wanneer een gebruiker zich inschrijft voor een dienst of wanneer hij zich op een website registreert, kan de verantwoordelijke voor de verwerking hem verzoeken zijn voorkeuren kenbaar te maken.

279. De Commissie meent dat met name de sociale netwerken deze optie zouden kunnen gebruiken in het kader van de plug-ins voor sociale netwerken op de verschillende partnersites.

10.3. Intrekking van de toestemming

280. De gebruiker moet op ieder ogenblik gemakkelijk zijn eerder gegeven toestemming kunnen intrekken. Die mogelijkheid kan hem worden gegeven in het kader van de informatie met betrekking tot het cookiesbeleid.

281. De Commissie benadrukt dat zodra de toestemming is ingetrokken, de verantwoordelijke voor de verwerking de desbetreffende cookies en de informatie die via die cookies werd ingewonnen, moet verwijderen van de apparatuur van de gebruikers. Dit gaat over metabestanden die op de server worden opgeslagen en als de bezochte website over de mogelijkheid beschikt, over de cookies die worden opgeslagen op de werkpost van de gebruiker. Wanneer de server van de website niet in de mogelijkheid is om de informatie op de werkpost van de gebruiker te wissen,

moet de verantwoordelijke voor de verwerking in zijn "Privacybeleid" de procedure omschrijven die de gebruiker moet volgen om de opgeslagen informatie op zijn werkpost te wissen.

10.4. Het beleid voor cookiegebruik

282. Het beleid dat de verantwoordelijke voor de verwerking meedeelt is een engagement naar de internetgebruiker toe. De verantwoordelijke voor de verwerking die op zijn website zijn gepubliceerd beleid niet naleeft, kan bestraft worden op grond van diverse juridische kwalificaties (krachtens de artikelen 37 en volgende van de WVP: een oneerlijke verwerking (artikelen 4, §1, 1°), verzaken aan de informatieplicht (artikel 9): of krachtens andere wettelijke regels: inbreuken in het kader van de bescherming van de consument).

10.5. De mededeling van gegevens aan derden

283. Indien er gegevens voor cookiegebruik worden verstrekt aan derden, moet de bezoeker nog vòòr de toestemming, daarvan op de hoogte worden gebracht. De categorieën derden aan wie de gegevens worden verstrekt moeten in de aangifte worden vermeld.

284. Indien er sprake is van een verwerking of mededeling van gegevens aan onderaannemers, die beantwoorden aan de definitie als omschreven in artikel 1, §5 van de WVP (websitebeheerders, private hosts,...), worden zij niet aanzien als derden: niettemin moet de relatie met deze onderaannemers gedekt worden door een onderaannemingscontract overeenkomstig de vereisten van artikel 16 van de WVP.

Dossier III – praktische en technische aspecten

III. PRAKTISCHE EN TECHNISCHE ASPECTEN

1. Wettelijke doeleinden voor de verantwoordelijke voor de verwerking

285. In de praktijk wordt onthouden dat de cookies op een website op zich geen probleem vormen. Het is hun gebruik voor diverse doeleinden die de rechten op privacy en persoonsgegevensbescherming kunnen aantasten. Het is wel degelijk in functie van de doeleinden van de verwerking dat er vragen rijzen:

- de wettelijkheid van de doeleinden krachtens de rechten van de betrokken personen (in dit geval de bezoekers van de website);
- de inhoud en de bewaartermijn.

286. Bovendien creëert het overmatig gebruik of een te lange bewaartermijn van cookies mogelijkheden voor derden om die cookies frauduleus te recupereren en te gebruiken waardoor de rechten van de betrokken personen worden aangetast.

287. Wanneer er in de hiernavolgende punten sprake is van vrijstelling van toestemming, is die slechts van kracht als het gebruik van de vermelde cookies beperkt wordt tot het specifiek, omschreven doeleinde.

1.1 Browserbeheer

288. het browserbeheer berust op de essentiële cookies en hun gebruik voor dit doeleinde vereist geen toestemming.

1.2 Verbinding en authenticatie als geregistreerd lid

289. Wanneer de bezoeker zich via een login registreert op een bepaalde pagina tijdens een open sessie, worden de noodzakelijke cookies doorgezonden en/of toegankelijk gemaakt op of naar zijn werkpost via de verbinding. De cookies voor de verbinding zijn technisch noodzakelijk als de toegang tot bepaalde pagina's op de website een voorafgaandelijke identificatie vereisen, met of zonder authenticatie (paswoorden...). Deze identificatie wordt onthouden op de werkpost van de gebruiker en op de server, dit voor de permanente opvolging van de transactie. De gebruiker moet ervan verwittigd worden dat wanneer hij cookies weigert, er bepaalde functies van de website niet toegankelijk zullen zijn.

290. De verbindingscookies zijn in principe voorlopig en moeten niet langer worden bewaard dan de tijd van de transactie. Bij een verbreking van de verbinding (log-out) moeten de cookies verwijderd worden.

291. Om evenwel de latere verbindingen voor de gebruiker te vergemakkelijken, kan de server een "onthoud mij"-aanvinkvakje voorstellen. Dan wordt het cookie bewaard op de werkpost van de gebruiker en op de server; het wordt opnieuw geactiveerd zodra een nieuwe verbinding tot stand komt, bijvoorbeeld om een identificatie voor te stellen bij een nieuwe verbinding waar een registratie noodzakelijk is.

292. Het bewaren van dergelijke cookies is slechts rechtmatig als de gebruiker daarvan duidelijk werd verwittigd en hij over de mogelijkheid beschikt om ze zowel te weigeren als om de opgeslagen cookies te wissen (door de browser bijvoorbeeld).

293. Er moet worden opgemerkt dat hoewel de internetverbindingen asynchroon zijn, de internetgebruiker de dialoog kan onderbreken zonder dat de server van de website daarvan wordt verwittigd. De cookies kunnen dus "permanent" blijven voor een beperkte tijdspanne. Deze wettelijke tijdsduur kan variëren van enkele minuten tot enkele uren, te bepalen door de websitebeheerder in functie van het soort transactie. Wanneer er geen andere uitdrukkelijk opties voorhanden zijn, moeten de verbindingscookies gedeactiveerd worden door de browser op het ogenblik van afsluiten.

294. In de praktijk:

- De voorafgaande informatieverstrekking aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
 - Het gebruik van essentiële cookies voor de verbinding of de registratie;
 - De al dan niet permanentie van de cookies (bewaartermijn en desgevallend de modaliteiten voor hun schrapping);
- Vrijstelling van toestemming

1.3 Opslag van voorkeuren

295. Bepaalde cookies worden ook gebruikt om voorkeuren op te slaan: de taal van de website, de lokalisering van de regio voor opzoeken met gespecialiseerde zoekmachines, etc. Zij kunnen ook voorkeuren opslaan voor een gepersonaliseerd gebruikersinterface (kleuren,...). Deze cookies worden dan beheerd als de hierboven beschreven verbindingscookies.

296. In de praktijk:

- De voorafgaande informatieverstrekking aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)

- Het gebruik van essentiële cookies voor de verbinding of de registratie
- De al dan niet permanentie van de cookies (bewaartermijn en desgevallend de modaliteiten voor hun schrapping)
- Vrijstelling van toestemming

297. Het kan voor de website-eigenaar ook nuttig zijn om de cookies te gebruiken voor statistische informatie. Deze cookies moeten daarom afgestemd worden met de hierna omschreven statistische cookies.

298. Voor de geregistreerde gebruiker is het beter om deze voorkeuren samen met de andere parameters van het gebruikersaccount te onthouden.

1.4 Opslag van gegevens van de gebruiker

299. Het betreffen cookies die gebruikt worden om sporen te bewaren van de acties van een gebruiker, bijvoorbeeld in een formulier van meerder webpagina's of winkelmandje.

300. Als de opslag wordt beperkt tot de duur van de sessie is er geen toestemming noch specifieke kennisgeving vereist, tenzij een algemeen bericht in het "cookiebeleid".

301. In de praktijk:

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
 - Gebruik van essentiële cookies voor de verbinding of registratie
 - Al dan niet permanente cookies (bewaartermijnen)
 - Te ondernemen stappen om de opgeslagen informatie te wissen
- Vrijstelling van toestemming

1.5 Op de gebruiker gerichte veiligheidsinformatie

302. De veiligheidscookies zijn cookies ter verhoging van de veiligheid van de dienst die de gebruiker specifiek heeft gevraagd. Dit kan informatie zijn over het protocol (bijv. gebruikte certificaten in het kader van SSL) of cijferparameters.

303. Als de opslag beperkt is tot de duur van de sessie, vergt dit gebruik geen toestemming noch een specifieke kennisgeving anders dan een algemeen bericht in het "Cookiebeleid".

304. Wanneer de bewaartermijn de verbindingduur overschrijdt, moet de gebruiker daarvan ingelicht worden (desgevallend om ze niet per vergissing te wissen).

305. In praktijk:

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
- Gebruik van essentiële cookies voor verbinding of registratie
- Al dan niet permanente cookies (bewaartermijnen en desgevallend de modaliteiten voor hun schrapping)
- Vrijstelling van toestemming.

1.6 Statistieken voor optimaliseren van de website

306. Alle cookies die rechtmatig worden beheerd, mogen gebruikt worden voor statistisch onderzoek om de vorm, de structuur of de inhoud van de website te optimaliseren op voorwaarde dat deze analyses gebeuren met anonieme gegevens. De verantwoordelijke voor de verwerking staat met zijn beveiligingsbeleid in voor de anonimiteit.

1.7 Statistieken over kijkcijfers of de bezoekherkomst van de website

307. De cookies voor het analyseren van het surfen en het soort publiek (analyse van de herkomst van de internetgebruiker) dat toegang heeft tot het internet, maken het mogelijk om statistieken op te maken die nuttig zijn voor de ontwerper van de website. Deze cookies zijn opgeslagen bij de gebruiker maar worden gerecupereerd door de website en gebruikt voor statistische doeleinden.

308. Overeenkomstig de diverse standpunten, kan worden gesteld dat deze verwerking beantwoordt aan een gerechtvaardigd belang van de verantwoordelijke voor de verwerking op voorwaarde dat de cookies eigen zijn aan de bezochte website en dat de statistieken strikt anoniem.

309. Voor dergelijke statistieken kan het bestand niet geanonimiseerd worden voor de verwerking: de opeenvolgende *requests* moeten inderdaad longitudinaal kunnen worden vergeleken, bijvoorbeeld om het aantal *requests* te tellen per bezoek en het aantal bezoeken van gebruikers over een bepaalde periode: het kan belangrijk zijn voor het ontwerp van de website om te weten dat 50 bezoekers de website 1 keer hebben bezocht of dat er 2 bezoekers waren met telkens 25 bezoekjes.

310. Een eerlijke verwerking van die gegevens als bedoeld in artikel 4 van de WVP vereist op zijn minst dat de gebruiker duidelijk ingelicht is over deze verwerkingen, bijvoorbeeld op een pagina van de website, toegankelijk vanaf de homepage en duidelijk zichtbaar (bijvoorbeeld met de

titel "cookiebeleid"; dit beleid blijkt de beste manier te zijn om, in toepassing van artikel 9 van de WVP, tegemoet te komen aan de informatieplicht met betrekking tot de verwerkingen).

311. De wet op de elektronische communicatie geeft geen vrijstelling van toestemmingsverplichting. De Commissie is evenwel van mening dat het aan de wetgever is om de problematiek op te helderen van de niet-vrijstelling van de toestemming van de gebruikers in verband met de cookies voor analyse van de herkomst: dergelijke anonieme statistieken vormen op zich geen bijzondere risico's voor de betrokken personen.

312. In de praktijk:

- Cookies eigen aan de bezochte website en anonimisering voor elk gebruik, zo niet,
- Niet anonieme aanwending:
 - Voorafgaande kennisgeving aan de bezoeker:
 - De doeleinden van de gegevensverwerking
 - De bewaartermijn van de gegevens
 - De categorieën personen aan wie de gegevens worden meegedeeld
 - Verplichte voorafgaande toestemming

3.8. Load Balancing

313. Wanneer een website heel veel wordt bezocht, is het nodig om de lasten van de *requests* te verdelen over meerdere, aparte netwerken en servers. Dergelijk beheer vereist een opslag van informatie op de werkpost van de internetgebruiker, meestal met behulp van een cookie.

314. Indien de opslag beperkt wordt tot de duur van de sessie, is er geen toestemming vereist noch een specifieke informatie tenzij een algemeen bericht in het "cookiebeleid".

315. In de praktijk:

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
 - Gebruik van technische cookies
 - Al dan niet permanente cookies (bewaartermijnen)
- Vrijstelling van toestemming

3.9. Parameters van multimedialezers

316. Deze cookies worden gebruikt om technische gegevens op te slaan die dienen om video- of audio-inhoud te lezen op de bezochte website (format identifier en type compressie, dimensies van de displayzone op het scherm,...).

Dit gebruik ligt binnen de verwachtingen van de bezoeker en vergt geen toestemming noch specifieke informatie.

317. In de praktijk:

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker is facultatief
- Vrijstelling van toestemming

3.10. Gebruik van Adobe Flash Player

318. Wanneer een pagina een inhoud heeft dat beroep doet op een Adobe Flash Player -module, genereert deze module bijzondere cookies. De browser heeft niet altijd controle over de uitwissing van deze cookies.

Adobe verstrekt bijkomende informatie op hun website⁶⁴.

319. Het is wenselijk dat de pagina's met inhoud die beroep doen op Adobe Flash Player daar de internetgebruiker van verwittigen.

320. In de praktijk

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
 - Gebruik van Adobe Flash Player cookies
 - Modaliteiten voor de schrapping van cookies (bijv. URL adres van het configuratiepaneel aangeboden op de website van Adobe)
- Voorafgaande toestemming verplicht

1.11 Informatie over multimedia

321. Bepaalde opties van multimedialezers slaan informatie op over de gedownloade informatie om die dan bijvoorbeeld te tonen onder albumvorm. De opslag en de verwerking van die informatie, al dan niet opgeslagen onder cookieformat, vereisen:

- dat de verwerking conform is aan de voorwaarden van de WVP;
- de toestemming van de gebruiker;
- uitdrukkelijke informatie over de doeleinden, bewaartermijn en –modaliteiten inzake de uitwissing van de informatie.

322. In de praktijk:

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid):

⁶⁴ <http://helpx.adobe.com/flash-player/kb/disable-local-shared-objects-flash.html>,

http://www.macromedia.com/support/documentation/nl/flashplayer/help/settings_manager02.html#118539.

- De doeleinden van de opgeslagen informatie
- De categorieën opgeslagen informatie
- De bewaartermijn van de informatie
- De uitwissingswijze van de informatie
- Verplichte voorafgaande toestemming (kan worden verkregen door de noodzakelijke actie van de bezoeker: de naam opgeven van het opslagregister, etc.).

1.12 Delen van inhoud

323. Het toevoegen op een pagina van sociale netwerkknoppen informeert het sociale netwerk over het bezoek van de internetgebruiker. Die informatie wordt gebruikt voor diverse doeleinden, die niet noodzakelijk expliciet zijn. Dergelijke knoppen zouden dus maar actief mogen zijn of op de pagina verschijnen na de toestemming van de internetgebruiker.

324. Er bestaan instrumenten waarmee de websitebeheerder deze cookies op correcte wijze kan hanteren. Met die instrumenten kunnen de sociale netwerkknoppen worden getoond en worden ze pas geactiveerd nadat de gebruiker zijn toestemming heeft gegeven⁶⁵. Op die manier wordt geen enkele cookie zonder de voorafgaande toestemming van de gebruiker verstuurd.

325. In de praktijk:

- Voorafgaande informatie van de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
- voorafgaande toestemming verplicht
- Aanbeveling: gebruik maken van de instrumenten waarmee de knoppen voor het delen van inhoud kunnen worden getoond maar die pas actief worden nadat de gebruiker zijn toestemming heeft gegeven.

1.13 Opvolging of tracking

326. Bepaalde bijkomende software die vervat zitten in een geraadpleegde pagina, laten toe de tracking-metabestanden te beheren: traceren van surfgedrag op meerdere, verschillende websites om gedragingen of informatie te verzamelen op de bezochte websites. Deze techniek wordt bijvoorbeeld gebruikt voor doelgerichte reclame. Deze metabestanden worden beheerd door cookies of andere technieken. Deze functies worden impliciet geactiveerd door bepaalde signalementsknoppen op sommige sociale netwerken of door reclamebanners.

⁶⁵ Meer bepaald op de website van de CNIL wordt deze oplossing aanbevolen: <http://www.cnil.fr/vos-obligations/sites-web-cookies-et-autres-traceurs/outils-et-codes-sources/les-boutons-sociaux>.

327. Voor deze functies is de toestemming van de gebruiker verplicht en de uitleg erover moet beantwoorden aan alle vereisten van de WVP.

328. In de praktijk:

- Met de verstrekkers van reclamenetwerken of de adverteerders de gepaste maatregelen treffen
- Voorafgaande informatie voor de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid):
 - Type knoppen voor delen of cookies
 - Het gebruik en de categorieën mee gedeelde gegevens
 - De categorieën derden aan wie de gegevens worden verstrekt en de mogelijkheid om op verschillende websites te traceren
- Voorafgaande toestemming is noodzakelijk voor alle applicaties waarin derden hebben voorzien, ook voor tracking voor reclamedoeleinden.
- Aanbeveling: de instrumenten gebruiken waarmee de shareknop kan worden getoond zonder de trackingcookies te activeren vooraleer de gebruiker zijn toestemming heeft gegeven.

1.14 Ander rechtmatig gebruik van cookies, metabestanden en sporen van de transactie-inhoud

329. Er worden twee gevallen onderscheiden.

330. Het eerste geval betreft de gegevens die de transactie genereert wat noodzakelijk is om de verrichtingen te kunnen voortzetten. Dit is bijvoorbeeld het geval bij een bestelling. Het spreekt vanzelf dat het nemen van een online bestelling een elementaire verrichting is van de verwerking van de bestelling. Het is deze globale verwerking (transactie van de bestelling) die de verzameling en de verwerking van gegevens rechtvaardigt, ongeacht of dit gebeurt op een interne server of op het materiaal van de verantwoordelijke voor de verwerking. Deze gegevens vergen slechts een bijzondere toestemming als ze langer worden bewaard op de werkpost van de internetgebruiker dan de tijd die nodig is voor de transactie.

331. In de praktijk:

- Voorafgaande toestemming van de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid)
 - De doeleinden en de opgeslagen informatie
 - De categorieën opgeslagen informatie
 - De bewaartermijnen van de informatie
 - De modaliteiten om de informatie te wissen (tenzij zij worden gewist nadat de transactie is beëindigd)

- Vrijstelling van de voorafgaande toestemming behalve als de informatie langer wordt bewaard dan de duur van de transactie.

332. Het tweede geval betreft alle surf informatie: cookies en diverse bestanden, loggings etc. Deze informatie wordt dikwijls opgeslagen door de webhost, dienstensoftware en op de server uitgevoerde toepassingen. Deze situatie vraagt een onderzoek geval per geval in het licht van de gerechtvaardigde doeleinden en de verwerkingsvoorwaarden.

333. In de praktijk:

- Voorafgaande informatie aan de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid):
 - De doeleinden van de opgeslagen informatie
 - De categorieën opgeslagen informatie
 - De bewaartermijnen
 - De modaliteiten om de informatie te wissen (tenzij zij gewist worden na afloop van de transactie)
- Voorafgaande verplichte toestemming.

334. Er is een bijzonder geval dat meer aandacht verdient: de exploitatie van cookies, metastanden en sporen die bewaard worden door de webhost en ter beschikking staat van de websitebeheerder of de verantwoordelijke voor de verwerking. Het is inderdaad zo dat bepaalde webhosts aan de eigenaar van de website soms heel gedetailleerde sporen van activiteiten evenals statistische onderzoeksinstrumenten ter beschikking stellen. Bijvoorbeeld, de IP-adressen van bezoekers, hun geografische herkomst, het aantal bezoeken, de sporen van gedownloadde bestanden, afgebroken authenticatiepogingen, etc.

335. Het onachtzaam gebruik van die informatie kan leiden tot inbreuken op de WVP of de wet elektronische communicaties. Een niet anoniem onderzoek naar de herkomst kan uitsluitend na toestemming van de betrokken persoon, de toestemming a posteriori is niet mogelijk.

336. In de praktijk:

Indien de verwerking enkel anonieme gegevens bevat: vrijstelling van informatieplicht en voorafgaande toestemming van de bezoeker, zo niet:

- Voorafgaande toestemming van de bezoeker (via een uitdrukkelijk beleid):
 - De doeleinden van de opgeslagen informatie
 - De categorieën opgeslagen informatie
 - De bewaartermijnen
 - Modaliteiten om de informatie te wissen (tenzij die gewist wordt na afloop van de transactie)

- Verplichte voorafgaande toestemming.

1.15 Andere doeleinden voor het genereren van cookies of metabestanden

337. Ieder andere opslag of verwerking van cookies, metabestanden of logbestanden moet aan 3 voorwaarden beantwoorden:

- een verwerking overeenkomstig de voorwaarden van de WVP (doeleinden, kwaliteit van de doeleinden,...);
- de toestemming van de gebruiker;
- uitdrukkelijke informatie over de doeleinden, bewaartermijnen en modaliteiten om de informatie te wissen (uitoefening van de rechten van de betrokken personen).

1.16 Mededeling van de gegevens aan derden

338. Het is mogelijk om cookies te maken die toegankelijk zijn voor andere websites om also geconsolideerde informatie te kunnen delen. Dit is bijvoorbeeld nuttig voor reclameprofilering. Dergelijke toepassingen zijn slechts aanvaardbaar als daarvoor de toestemming werd verkregen van de internetgebruiker nadat hij daarover behoorlijk werd geïnformeerd.

339. Het gaat wel degelijk over een mededeling van persoonsgegevens aan derden en dus zijn alle bepalingen van de WVP van toepassing aangezien deze wet geen onderscheid maakt over het soort drager dat wordt gebruikt om de mededeling uit te voeren.

2 Te verstrekken informatie aan de internetgebruiker

340. Elke website moet overeenkomstig artikel 9 va, de WVP minstens het volgende bevatten:

- de identiteit van de verantwoordelijke voor de verwerking en de persoon die hij heeft aangeduid, net zoals op iedere papieren publicatie een verantwoordelijke uitgever moet vermelden;
- het beleid inzake vertrouwelijkheid en cookies met desgevallend het gebruik dat wordt gemaakt van de cookies die geen voorafgaande toestemming vereisen;
- het aanspreekpunt⁶⁶ voor de uitoefening van de rechten inzake toegang, verbetering, schrapping of verzet;
- een formulier voor aanvaarding of weigering van toestemming als de website beroep doet op cookies waarvoor een voorafgaande toestemming verplicht is;

⁶⁶ Opmerking van de Commissie: de verantwoordelijke voor de verwerking moet ervoor instaan dat hij een gepast antwoord verstrekt op ieder verzoek dat naar dit aanspreekpunt werd gericht.

- desgevallend de modaliteiten voor intrekking van zijn toestemming en de mogelijke gevolgen van een dergelijke intrekking;
 - desgevallend de modaliteiten om de cookies die op de werkpost zijn opgeslagen te wissen.
- Deze informatie kan worden gehergroepeerd op een pagina van de website die makkelijk toegankelijk is en die bijvoorbeeld getiteld wordt als "wettelijke informatie" of "cookiesbeleid". De lezing van die pagina moet gebruiksvriendelijk zijn: de stijl en de lengte mogen geen ontradingseffect hebben⁶⁷.

341. Die informatie kan gegroepeerd worden op een gemakkelijk, toegankelijke websitepagina die bijvoorbeeld de titel draagt "Wettelijke Informatie" of "Cookiebeleid". De tekst op die pagina moet gebruiksvriendelijk zijn: de stijl of de lengte mogen de lezing niet ontmoedigen⁶⁸.

3 Vorm van de toestemming

342. Het is aangewezen om te voorzien in een uitdrukkelijk formulier waarop verschillende mogelijkheden kunnen worden aangevinkt. De bezoeker moet evenwel vooraleer hij een keuze maakt altijd de mogelijkheid hebben om nuttige informatie te raadplegen: de identiteit van de verantwoordelijke voor de verwerking, het cookiesbeleid en het eventueel specifiek beleid inzake vertrouwelijkheid. Het keuzeveld moet zichtbaar blijven zolang de gebruiker zijn keuze niet kenbaar heeft gemaakt of het veld heeft gesloten.

343. De toestemming moet specifiek zijn voor ieder doeleinde of voor een groep doeleinden. De toestemming kan niet globaal zijn voor alle categorieën cookies zonder een uitdrukkelijke omschrijving van de doeleinden.

4 De intrekking van de toestemming

344. De gebruiker moet op ieder ogenblik gemakkelijk zijn eerder gegeven toestemming kunnen intrekken. Die mogelijkheid kan hem worden gegeven in het kader van de informatie met betrekking tot het cookiesbeleid.

345. De intrekking kan via een expliciet formulier gebeuren of naargelang de omstandigheden en de geregistreerde gegevens automatisch via de volgende middelen:

⁶⁷ Krachtens de wet moet de toestemming geïnformeerd en specifieke zijn. Een informatie die bij de lezing afschrikt of ontmoedigt kan een reden zijn om de toestemming ongeldig te verklaren of om de verwerking te beschouwen als een inbreuk op het eerlijkheidsbeginsel als bedoeld onder artikel 4, §1, 1° en 2°.

⁶⁸ Krachtens de wet moet de toestemming geïnformeerd en specifieke zijn. Een informatie die de lezer ontmoedigt kan worden ingeroepen om de toestemming ongeldig te verklaren of om de verwerking te aanzien als een oneerlijke verwerking, als bedoeld in artikel 4, §1, 1° en 2°.

- het verbreken van de verbinding van de geregistreerde gebruiker met uitwissing van de cookies waarvoor toestemming werd gegeven of die in het kader van de verbinding werden geregistreerd;
- na afloop van de transactie (bijvoorbeeld een winkelmandje);
- bij het sluiten van het browservenster op het einde van de dialoogsessie;
- bij het afsluiten van de account van de geregistreerde gebruiker.

Indien deze mogelijkheden niet bestaan, moet de bezoeker zijn de intrekking van zijn toestemming kunnen bekend maken via het wissen van de opgeslagen cookies volgens de modaliteiten uiteengezet op de informatiepagina van de website.

5 Raadgevingen voor de internetgebruiker

346. Regelmatig het browservenster sluiten om een nieuw te openen: dit dwingt de browser de tijdelijke cookies te sluiten.

347. Gebruik maken van "In Private Navigation". Er bestaan versies van browsersysteemversies (Internet Explorer, Firefox, Chrome,...) om privé te surfen.

Deze optie kan standaard worden gekozen en dwingt de browser om alle sporen te wissen (cookies, historiek,...) nadat het venster wordt gesloten; het sluiten van een tabblad is niet voldoende.

Alleen de historiek die de browser zelf in beheer heeft, wordt gewist: de cookies "Adobe Flash Player" en andere metabestanden of gewijzigde parameters en bestanden worden niet gewist bij het sluiten van het venster.

348. Maak gebruik van de "sandbox" software. Bepaalde antivirussoftware en besturingssoftware bieden een betere bescherming door het principe van de virtuele ruimtes of virtuele machines toe te passen. Het gehele proces wordt uitgevoerd in een virtuele ruimte. Ieder bestand dat moet worden toegevoegd of gewijzigd wordt eerst toegevoegd of gekopieerd in een virtuele ruimte. Wanneer de software wordt afgesloten, wordt de virtuele ruimte gewist, en dit wist ieder spoor van de wijzigingen of historiek.

Deze virtuele surfmethode is de meeste veilige als het beschikbaar is: het vermijdt dat er cookies en andere metabestanden moeten worden gewist na afloop van het surfen, maar het beschermt ook de computer tegen de vele virusrisico's en andere malware. Het biedt ook een maximum garantie tegen iedere ongewenste of onwenselijke wijziging van bestanden op de computer. Wanneer cookies zijn toegestaan, wordt het virtueel surfen niet beperkt maar er kan bijkomende bescherming nodig zijn tegen bijvoorbeeld informatiedoorgifte aan derde websites.

349. Maak gebruik van andere software om de cookietracking te wissen. Er bestaat software die toelaat de activiteiten van de bezochte websites te kennen, het plaatsen van cookies en de *requests* naar andere websites: andere laten dan weer toe om de cookies en de historiek completer, zij het niet absoluut, te wissen aangezien deze nooit helemaal gewist worden door de browser.

Er bestaan veel toepassingen die al dan niet gratis kunnen worden gedownload. Onthoud evenwel dit:

- Een software is nooit perfect gelet op de opeenvolgende versies; een bepaalde software kan doeltreffender worden dan de andere.
- Het rechtmatig of frauduleus gebruik van cookies, metabestanden en sporen evolueert voortdurend: nieuwe versies van beschermingssoftware kunnen slechts met enige vertraging volgen;
- Op het internet zijn er veel, zeer doeltreffende software te vinden maar ze verbergen ook kwaadaardige of intrusieve functies. Download alleen na voldoende voorzorgen te hebben genomen, met name na de verificatie met de best mogelijke antivirus.
- Bepaalde kwaadaardige websites bieden aan om als veilig bekend staande software te downloaden maar het is in werkelijkheid een besmette versie. Het kiezen van een downloadwebsite is dus op zijn minst even belangrijk.

Meer weten over cookies :

Er zijn verschillende websites die gedetailleerd uitleg verschaffen over cookies en over de manier waarop ze worden beheerd:

Bijvoorbeeld:

- <http://www.cnil.fr/vos-droits-traces/les-cookies>

Andere voorbeelden en raadgevingen

- <http://helpx.adobe.com/flah-player/kb/disable-local-shared-objects-flash.html/#main> Where can I change the steerings for disabling or deleting local shared objects
- http://www.macromedia.com/support/documentation/nl/flashplayer/help/settings_manager.html
- <http://www.youronlinechoices.com/be-nl>
- <http://www.iab-belgium.be>

INHOUDSOPGAVE

1	COOKIES EN SPOREN	16
1.1	Historische oorsprong	16
1.2	De ontstane dynamiek	17
1.3	De recentste evoluties in cookiegebruik	18
1.4	Het metabestand : veralgemening van het concept cookie	19
1.5	De risico's voor de betrokken personen	19
1.6	Categorieën cookies	20
2	De actoren	27
2.1	De internetgebruiker, de bezoeker van websites	27
2.2	De eigenaar van de website	28
2.3	Websitebeheerder	28
2.4	De uitgever van de website	29
2.5	Webhost	30
2.6	Publicitair	30
3	De lokalisering van de cookies en metabestanden	31
3.1	Tijdelijke opslag	31
3.2	De standaardopslag van cookies	31
3.3	Opslag door de beheerder	31
3.4	De opslag door de openbare webhost	32
4	De toegang, lezing en verwerking van cookies	32
4.1	De opgeslagen cookies op de werkpost van de bezoeker	32
4.2	De opgeslagen cookies op de server van de website	33
4.3	De opgeslagen cookies door het host systeem	33
II.	JURIDSICHE BESCHOUWINGEN	35
1	Juridische context	35
1.1	De wet inzake elektronische communicatie	35
1.2	De WVP	36
2	Toepassingsgebied van de Belgische regelgeving m.b.t. cookies	38
2.1	Materiële toepassing	38
2.2	Territoriale toepassing	38
3	Controle van de Belgische reglementering inzake cookies	40
4	Verantwoordelijkheid voor de verwerking	40
4.1	Eigenaar van de website	40

4.2	Websitebeheerder	41
4.3	Webhost	41
4.4	Advertentienetwerk	41
4.5	Adverteerder	42
5.	Het rechtmatigheidsprincipe van de verwerking bij het gebruik van cookies	43
5.1.	Algemene principes	43
5.2.	Voorafgaande informatie	44
5.3.	Toestemming voorafgaand aan de verwerking	44
5.4.	Geldigheid van de toestemming	46
5.5.	Vorm van de toestemming	46
5.6.	Geldigheidsduur van de toestemming	47
5.7.	Uitzonderingen op de voorafgaande toestemming	47
6.	Rechten van de betrokken persoon	50
6.1.	In rechte	51
6.2.	In de praktijk	51
7.	Het kwaliteitsbeginsel van de gegevens	52
7.1.	Doeleinde van de verwerking	52
7.2.	Proportionaliteit en bewaring van de gegevens	52
8.	Verdere verwerkingen	52
9.	Andere verplichtingen van de verantwoordelijke voor de verwerking	53
9.1.	Beveiliging van de verwerking	53
9.2.	Aangifte van de verwerking	53
9.3.	Doorgifte buiten de EU	53
10.	Aanbevelingen	54
10.1.	Informatieplicht	54
10.2.	De toestemming van de gebruiker verkrijgen	55
10.3.	Intrekking van de toestemming	57
10.4.	Het beleid voor cookiegebruik	58
10.5.	De mededeling van gegevens aan derden	58
III.	PRAKTISCHE EN TECHNISCHE ASPECTEN	60
1.1	Browserbeheer	60
1.2	Verbinding en authenticatie als geregistreerd lid	60

1.3	Opslag van voorkeuren _____	61
1.4	Opslag van gegevens van de gebruiker _____	62
1.5	Op de gebruiker gerichte veiligheidsinformatie _____	62
1.6	Statistieken voor optimaliseren van de website _____	63
1.7	Statistieken over kijkcijfers of de bezoekerherkomst van de website _____	63
3.9.	Parameters van multimedialezers _____	64
1.11	Informatie over multimedia _____	65
1.12	Delen van inhoud _____	66
1.13	Opvolging of tracking _____	66
1.14	Ander rechtmatig gebruik van cookies, metabestanden en sporen van de transactie-inhoud _____	67
1.15	Andere doeleinden voor het genereren van cookies of metabestanden _____	69
1.16	Mededeling van de gegevens aan derden _____	69
2	Te verstrekken informatie aan de internetgebruiker _____	69
3	Vorm van de toestemming _____	70
4	De intrekking van de toestemming _____	70
5	Raadgevingen voor de internetgebruiker _____	71